

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

**Komplexní péče
o rodinu a děti
v (po)rozvodové situaci**

Metodika Příprava stran a realizace asistovaného kontaktu

Zpracovala Mgr. Milena Mikulková

Akademický
ústav Karviná

Vytvořeno v rámci projektu
Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci,
reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821

Obsah

Úvod.....3

Pár otázek k užívání metodiky.....4

1 PRÁVNÍ UKOTVENÍ ASISTOVANÉHO KONTAKTU S DÍTĚTEM.....6

1.1 Právo dítěte na styk s oběma rodiči6

1.2 Kontakt s dítětem – a proč?8

1.3 Kontakt dítěte – s kým a za jakých podmínek?10

1.3.1 Typy kontaktu dítěte s rodičem10

1.3.2 Asistovaný kontakt.....11

2 ASISTOVANÝ KONTAKT JAKO OCHRANNÝ PROSTŘEDEK 12

2.1 V jakých případech se volí asistovaný kontakt?..... 12

2.2 Jaké jsou podmínky asistovaného kontaktu? 13

2.3 Typy asistovaného kontaktu..... 14

2.4 Kdy asistovaný kontakt není vhodný?..... 15

3 ASISTOVANÝ KONTAKT JAKO PREVENCE ŘEŠENÍ ODCIZENÍ MEZI RODIČI A DĚTMI..... 17

3.1 Konflikt loajality 17

3.2 Syndrom zavrženého rodiče 17

4 PŘÍPRAVA PRACOVNÍKA A STRANK ASISTOVANÉMU KONTAKTU..... 20

4.1 Příprava pracovníka 20

4.1.1 Příprava přípravných jednání se stranami..... 20

4.1.2 Kritéria monitorovací činnosti 20

4.1.3 Sociálně-terapeutická funkce asistovaného kontaktu..... 20

4.2 Individuální setkání se stranami v přípravě asistovaného kontaktu 21

4.2.1 Postup přípravy rodičů k asistovanému kontaktu 21

4.2.2 Manipulující rodič a reakce pracovníka22

4.2.3 Příprava nerezidenčního rodiče23

4.2.4 Postup přípravy dítěte k asistovanému kontaktu25

4.3 Závěry individuálních setkání25

4.4 Společné moderované setkání v přípravě asistovaného kontaktu.....26

4.4.1 Pravidla pro realizaci asistovaného kontaktu26

5	REALIZACE ASISTOVANÉHO KONTAKTU DLE ADAPTAČNÍHO SCÉNÁŘE.....	28
5.1	Role asistenta.....	28
5.2	Adaptační scénář	29
5.3	Limity adaptačního scénáře	30
5.4	Překryv.....	30
	Závěr	31
	Použitá a doporučená literatura.....	32
	Přílohy – pracovní listy	34
	PL 01: Struktura úvodního setkání s pečujícím/rezidenčním rodičem při přípravě k asistovanému kontaktu	34
	PL 02: Struktura úvodního setkání s nerezidenčním/oprávněným rodičem při přípravě k asistovanému kontaktu	35
	PL 03: Struktura úvodního setkání s dítětem při přípravě k asistovanému kontaktu	36
	PL 04: Struktura společného moderovaného setkání rodičů před realizací asistovaného kontaktu	37
	PL 05: Orientační posuzovací škála adaptačního procesu při asistovaném kontaktu – záznamový arch	38
	PL 06: Pokyny pro práci s komiksy	41
	PL 07: Komiks „O veveříčce Divošce“	42
	PL 08: Komiks „Eliška a Fred“	44
	PL 09: Komiks „Vojtův ukradený sen“	46
	PL 10: Otázky – monitorování průběhu kontaktu	48
	PL 11: Záznam o předání dítěte při asistovaném předávání	49
	Přílohy – „kalendář“	50
	K1 Adaptační scénář	50
	K2 Podporované setkávání – asistovaný kontakt	51
	K3 Povinnosti rodičů a kontakt dítěte.....	52
	K4 Mami, patříme k sobě – napořád.....	53
	K5 Táto, patříme k sobě – napořád	54
	K6 Emoční bezpečí	55
	K7 Syndrom zavrženého rodiče	56
	K8 Chraňte své dítě.....	57

Úvod

Každý rozchod rodičů je pro dítě zátěžový. Je právě na rodičích, aby dítě citlivě provedli touto životní změnou a stáli mu po boku, někdy ho i obrazně „nesli“, když je situace extrémně vyhrocená. Kdo jiný? Cizí lidé? Instituce? Dítě potřebuje vědět, že neztrácí své nejbližší lidi, že se jen mění forma jejich společného soužití. Rodičovství není spojeno v žádném okamžiku s uspokojováním vlastních potřeb¹, byť právě toto bývá jeden z hlavních důvodů tzv. rozvodových válek rodičů. Zbraní se obvykle stává zájem dítěte, žel zbraní, kterou mnozí rodiče neváhají obrátit proti svému dítěti.

Výzkum J. B. Kellyho z roku 2007² přinesl zajímavá zjištění. Přibližně 50 % rodičů po rozvodu zvolí tzv. tichou koexistenci. Dodržují dohodu nebo rozsudek. Zdánlivý klid zbraní, který je vykoupěn odcizením, lhostejností a umrtvením rodičovské spolupráce. Nekomunikují, nespolečně pracují, ale ani neškodí.

Je povzbudivé, že dalších téměř 30 % rozvedených manželů je schopno oddělit nevydařené manželství od rodičovské spolupráce. Jejich děti mají zachovaný vztah a kontakt s oběma rodiči. Rozvod rodičů mohou snáze zvládnout, protože zůstalo živé to podstatné: emoční bezpečí vyplývající ze vzájemné akceptace a respektu oddělených rodičů. Nemusí řešit konflikt loajality, obhajovat svůj vztah k jednomu i druhému rodiči, protože je jejich rodiči „dovolený, podporovaný a umožňovaný“. Jejich rodiče navzdory partnerskému rozvodu vzájemně spolupracují a informují se.

Zbývá 20 % rodičů, kterým se rozvod nepodařil. Nesplnil svůj účel – ukončit jednu životní etapu, vzdálit se od expartnera a začít novou. Naopak. Naplňují doslova výrok: „Nenávist drží lidi při sobě víc než láska“. Rozvodem začíná boj, který má otevřený konec. Pro rodiče i pro děti. Dlouhotrvající stres, který si vybírá svoji daň v jejich dětství. Děti v roli mučedníků, obětí, soudců, pomahačů, poslíčků. Možná někdy chránící, ale samy od vlastních rodičů nechráněné.

Pokud vezmeme v úvahu, že průměrně každý rok se v ČR rozvod rodičů týká 24 000 dětí, pak se ve válce ocitá téměř 5000 dětí. V době míru, kdy bitevní pole vytvoří vlastní rodiče vlastním dětem.

Napadá mne parafrázovat jeden citát: „Rodina je jediná armáda na světě, která střílí své vlastní zraněné“.

A možná pro tyto děti, i pro jejich rodiče bude prospěšná metodika o přípravě k asistovanému kontaktu.

¹ <https://www.rodice-a-deti.cz/dite-jako-zbran>

² <https://www.rodice-a-deti.cz/dite-jako-zbran>

Pár otázek k užívání metodiky

Příprava stran a realizace asistovaného kontaktu

Proč?

Metodika Příprava stran a realizace asistovaného kontaktu vychází z potřeb stran, kterých se tento proces týká. Jedná se zejména o **zajištění práva, zájmu a bezpečí**.

Centrálním pojmem v této metodice je **BEZPEČÍ**. K němu se vztahují jak teoretická **východiska** nutná pro pochopení podstaty přípravy stran, tak **cíl** – jak **přípravy**, tak samotné **realizace** asistovaného kontaktu.

Zásadním kritériem asistovaných kontaktů je tedy **bezpečí dítěte**. Rodiče často operují právem, rozsudkem, vůlí a zájmem, či nezájmem dítěte. Díky strukturované přípravě jak dospělých, tak dětí se předejde obtížným situacím, které pak pracovník musí řešit.

V současném pojetí asistovaného kontaktu chybí efektivní příprava zúčastněných stran – jak dospělých, tak dětí. Nařízený kontakt, změny v postojích rodičů či dětí, násilné vyžadování kontaktu některým z rodičů, nevydařený asistovaný kontakt vyvolává napětí, eskaluje problémy a prohlubuje odcizení.

Jak?

Z toho důvodu je metodika pojatá nejen z hlediska potřeb stran, ale i z **hlediska procesu – v postupu přípravy** stran k asistovanému kontaktu, **v jeho obsahu a organizaci** a také **v cílech** poskytovaných služeb asistence.

Komu je určena?

Metodika přípravy stran a realizace asistovaného kontaktu je určena především pracovníkům při výkonu sociálně právní ochrany dětí. Vybavuje je potřebnými znalostmi a dovednostmi, které přispívají k hladkému průběhu setkávání lidí, kteří k sobě pokrevně a ze zákona patří a z nějakého důvodu je jejich vzájemný vztah narušený nebo ohrožující. Materiály jsou využitelné i pro další spolupracující subjekty, jako jsou poskytovatelé sociálních služeb, odborní pracovníci zapojení v řešení dané situace.

Co metodika nabízí?

Metodika přispívá k přípravě rodičů a dítěte na asistovaný kontakt, k nastavení návykacího režimu a k vyjasnění role asistenta. Součástí jsou i tzv. plakáty, které mají za cíl zapojit rodiče do dialogu, upozornit je na jejich povinnosti ohledně naplnění práva dítěte na kontakt s rodičem a na možné důsledky porušování tohoto práva. Techniky vedené asistentem přispívají k ovlivnění průběhu setkání a **zmocňování klienta v řešení jeho situace**.

Metodika tedy **obsahuje textovou část**, kde představuje **základní teoretická, legislativní a praktická východiska**. K dispozici jsou **pracovní listy**, které lze využít v situaci přípravy a realizace asistovaného kontaktu.

Součástí metodiky jsou vzorové formuláře k dané problematice, jako jsou smlouva o poskytování asistence při kontaktu, vzor mediační dohody stran k nastavení pravidel kontaktu, orientační posuzovací škála adaptačního procesu aj.

Posledním materiálem této metodiky určeným **k přípravě** stran, v tomto případě **dětí**, jsou **komiksové** zpracované **příběhy** pro děti tří věkových skupin – děti předškolního věku, děti mladšího školního věku a děti staršího školního věku. **Společným jmenovatelem je situace dítěte v (po) rozvodové situaci a zprostředkování kontaktu s jedním z rodičů**. Tyto materiály jsou podkladem pro komunikaci s dětmi, práci s nimi prostřednictvím příběhu a poskytnutí vhledu do prožívání dětí.

Metodika **Příprava stran a realizace asistovaného kontaktu** je zpracována v pěti přehledných kapitolách:

1. Hned v první kapitole se stručně zmiňujeme **o právním ukotvení rodičovské odpovědnosti, právech a povinnostech rodičů vůči dítěti**, které nežije ve společné domácnosti s oběma rodiči.
2. V druhé kapitole se zabýváme tzv. **indikacemi pro volbu asistence u kontaktu**. Představujeme zde, z jakého důvodu je služba asistence vhodná a k čemu směřuje. Bezpochyby do této kapitoly patří i možné příčiny, které vedou k danému opatření a jaké jsou výchozí pozice jednotlivých stran. Zabýváme se zde kontraindikacemi, které vylučují osobní kontakt dětí a rodičů.
3. Třetí kapitola se dotýká základních **teoretických východisek a témat**, která mohou přispět při **přípravě rodičů a dětí**, a v neposlední řadě i pracovníka. V mnoha případech je asistence u kontaktu potřebou k usměrnění rodičů, kteří dosud nezpracovali rozchod a jejich dítě je spíše obětí tohoto sporu než příčinou volby asistence. Tato oblast je prevencí k minimalizaci škod způsobených znesvářenými rodiči. Cílem je včas zastavit nevhodné či programující chování rodiče, dešifrovat tuto tendenci a nastavit účinná opatření, a to včas.
4. Čtvrtá kapitola představuje **strukturu přípravy k asistovanému kontaktu**. V první fázi jde o **individuální rozhovory** s každou ze stran a slouží k porozumění jejich potřebám. V druhé fázi je užita metoda **mediace**, kdy se při společném moderovaném setkání rodičů nastavují **pravidla asistovaného kontaktu** v zájmu zajištění bezpečných podmínek pro dítě. Součástí moderovaného setkání je i **smlouva** o poskytovaných službách asistence při kontaktu.
5. Pátá kapitola představuje podrobně **adaptační scénář** a vysvětluje jednotlivé kroky postupu a návykacího režimu. Představuje roli asistenta, rodičů a zájem dítěte. Seznamuje s **orientační posuzovací škálou asistovaného kontaktu**, který umožňuje sledovat jak kvalitativní vývoj, tak zaznamenávat kvantitativní hodnoty – četnost a rozsah.

Cílem této metodiky je **podpora rodičovských kompetencí při zajišťování práv dítěte, jímž je právo na kontakt s oběma rodiči**. Metodika slouží k postupnému zmocňování rodičů k realizaci bezpečného naplňování práv a zájmu dítěte.

1 PRÁVNÍ UKOTVENÍ ASISTOVANÉHO KONTAKTU S DÍTĚTEM

V první kapitole si dovolíme představit dostupné prameny práva, které vymezují právo dítěte na styk s oběma rodiči, na řešení sporů ohledně kontaktu dítěte s oprávněným rodičem či dalšími osobami a v neposlední řadě i ukotvení tzv. navykacího režimu, který v této metodice nazýváme adaptačním scénářem.

1.1 Právo dítěte na styk s oběma rodiči

Životní situace, jakou rozvod či rozchod rodičů představuje, úzce souvisí s možným ohrožením práv dítěte, jak jsou deklarována v Úmluvě o právech dítěte, v Úmluvě o styku s dětmi, v občanském zákoníku. Lze využít přílohu č. 1 plakát podporované setkávání.

Vycházíme-li z toho, že dítě je pokrevním poutem spojeno s jemu blízkými členy rodiny, zejména otcem a matkou, sourozenci a prarodiči, případně dalšími příbuznými, pak je otázka kontaktu dítěte s těmito lidmi předmětem porozvodové úpravy poměrů k dítěti. Hlavním tématem je **zachování kontaktu s oběma rodiči**.

Co se rozumí termínem **styk s dítětem**? Podle Úmluvy o styku s dětmi (č. 91/2005 Sb. m.s.)³

- pobyt dítěte, které **po omezenou dobu** zůstane nebo se setká s nějakou osobou, s níž obvykle nežije,
- jakákoliv forma komunikace mezi dítětem a touto osobou,
- poskytnutí informací této osobě o dítěti a dítěti o této osobě.

V článku 4 a 5 této úmluvy jsou uvedeny osoby, které lze zahrnout pod neurčitý pojem nějakou osobou:

Čl. 4

Styk mezi dítětem a jeho rodiči

1. **Dítě a jeho rodiče mají právo navázat a udržovat vzájemný pravidelný styk.**
2. Tento styk lze omezit nebo vyloučit pouze tam, kde to je nezbytné v nejlepším zájmu dítěte.
3. V případě, že není v nejlepším zájmu dítěte udržovat styk s jedním z rodičů bez dohledu, je třeba zvážit **možnost osobního styku s dohledem nebo jiné formy styku s tímto rodičem**.

³ https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/Umluvy/deti/Umluva_o_styku_s_detmi.pdf

Čl. 5

1. Pokud to je v nejlepším zájmu dítěte, lze rozhodnout **o styku mezi dítětem a osobami jinými než jeho rodiči**, které mají **s dítětem rodinná pouta**.
2. Smluvní státy mohou dle své úvahy toto ustanovení **rozšířit i na osoby jiné** než osoby uvedené v odstavci 1, a pokud tak učiní, pak tyto státy mohou rozhodnout, které aspekty styku podle definice v článku 2 písmeno a) budou aplikovat.

Proč se zabýváme tématem styk dítěte s rodičem? Není to nadbytečné? Žel, právě **omezování či bránění v kontaktu dítěte s druhým rodičem** je jedním ze závažných témat, kterým se pracovníci OSPOD věnují.

V této souvislosti si dovolíme uvést nejčastější námitky a důvody, které uvádějí zejména rodiče, někdy i děti, proč nedochází k naplňování tohoto práva.

Přestože výše uvedený zákon operuje s termínem právo na styk, kontakt s nezletilým dítětem, v praxi se setkáváme velmi často s tím, že rodič, v jehož péči dítě je, tomuto **kontaktu brání**.

Co vede rodiče, který má dítě v péči (pečující, rezidenční) ke komplikacím při uplatňování práva dítěte na styk s druhým rodičem (oprávněným, nerezidenčním)?

Jako nejčastější důvod neuskutečnění styku s dítětem uvádí pečující rodič právě **zájem dítěte**:

- u dítěte po návštěvě druhého rodiče došlo ke zhoršení jeho psychického stavu,
- dítě je nemocné,
- pobyt u druhého rodiče se negativním způsobem projevuje ve zhoršení školního prospěchu,
- oprávněný rodič nedodržuje přesně čas převzetí či předání dítěte (případně místo)
- oprávněný rodič se chová ohrožujícím způsobem vůči povinnému (nadávky, znevažování, výčitky, výhrůžky, slovní či fyzické napadání),
- dítě má jiný program,
- dítě kontakt s druhým rodičem odmítá,
- rodič se dítěti nevěnuje a péči přenechává na jiných osobách,
- v domácnosti oprávněného se vyskytují nežádoucí osoby – nový/á partner/ka, jejich děti,
- rodič, zejména otec, se o dítě nezajímá, resp. nezajímal během doby společného soužití,
- oprávněný není schopen se o dítě řádně postarat,
- druhý rodič neplatí výživné,
- druhý rodič dítě týrá, sexuálně zneužívá aj.

Přesto v mnoha situacích je **základním problémem nevyřešený vztah mezi rodiči, a nezpracovaný jejich rozchod** a v některých případech **spory podpořené** a mnohdy i iniciované **rodiči rodiči**, tedy prarodiče nezletilého dítěte.

Z mnoha případů je jen část, kdy námitka rodiče o neumožnění kontaktu dítěte s oprávněným rodičem je založena skutečně na zájmu a bezpečí dítěte, a to zejména v situaci, kdy oprávněný rodič je pod vlivem alkoholu či jiné návykové látky.

Rodičovská odpovědnost náleží společně oběma rodičům a **o omezení či zákazu styku dítěte s druhým rodičem rozhoduje soud.**

V literatuře se často setkáváme s termínem „**mateřská obstrukce**“, která je podstatou mnoha neuskutečněných styků jejich dítěte s druhým rodičem, nejčastěji otcem dítěte. Pokud je v naší zemi 80-90 % dětí svěřených do péče matky, pak tento termín vystihuje do značné míry překážky, které právě matky vlivem nezpracovaného partnerského konfliktu a rozchodu přenášejí do svého rodičovství a nezřídka jej skrývají pod termín *zájem dítěte*.

V posledních letech dochází ve zvýšené míře k nařčením a podezřením ze sexuálního obtěžování až zneužívání dětí vlastním otcem, zřídka matkou. Dovolím si uvést několik případů, kdy snahou pečujících matek bylo zamezit kontaktu dětí s otcem, protože měly obavy, že by děti mohly mít lepší vztah k otci než k matce a byly by svěřeny do péče otce. Což by znamenalo naplnění výhrůžek typu: *já tě o ně připravím!*

Z nepřímých a neověřených zdrojů vyšlo najevo, že existují webové stránky, případně uzavřená skupina na Facebooku, kde je k dispozici postup, jak dosáhnout omezení či zákaz kontaktu otce s dítětem právě s poukázáním na jeho ohrožující sexuální chování vůči dítěti. Jelikož se jedná o závažnou skutečnost, je pravděpodobné, že žádný orgán, odborník či soud toto podezření nevezme na lehkou váhu a v zájmu zachování bezpečí pro dítě zvolí opatření, která dítě ochrání, případně vyhoví předběžnému opatření, které kontakt s dítětem omezí. Pokud se však neprokáže pravdivost tohoto podezření, jsou tito klienti, zpravidla otcové, poškozeni v obrazu u dětí, na pověsti, v rámci okruhu svých blízkých a známých, včetně pracovních vztahů a toto poškození se jen zřídka kdy řeší soudní cestou za křivé obvinění.

1.2 Kontakt s dítětem – a proč?

V této kapitole si dovolíme **uvést prameny práva**, které ošetřují nejen **právo dítěte na kontakt s oběma rodiči a také povinnost rodičů kontakt dítěti umožnit**, ale také nabízejí **možnosti řešení této obstrukce**.

S taxativním vymezením **obsahu a rozsahu rodičovské odpovědnosti** se setkáme v zákoně č. **89/2012 Sb.**, novém občanském zákoníku, a povinnosti rodičů ohledně styku dítěte s rodičem v § 887, § 888, § 889, § 891, § 907. Lze využít přílohu č. 2 – plakát povinnosti rodičů.

Dalším pramenem práva je mezinárodní dokument ratifikovaný naším státem. Jedná se o **základní právo dítěte** podpořené Úmluvou o právech dítěte (**č. 104/1991 Sb.**), odkud vybíráme

Čl. 9

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají **právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči**, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte.

Čl. 29

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se shodují, že **výchova dítěte má směřovat k** (mimo jiné) **výchově zaměřené na posilování úcty k rodičům dítěte**, ke své vlastní kultuře, jazyku a hodnotám.

Zaostříme-li pozornost k definování asistovaného styku či kontaktu, pak je tato terminologie v právních dokumentech užívána zřídka, resp. vůbec.

Dle zákona č. **292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních** v oddílu **5 Péče soudu o nezletilé** se v § 466 vysloveně vyjadřuje **k předmětu řízení – (d) styk s nezletilým dítětem** a v § 503 **je zmiňována možnost kontaktu s navykacím režimem**.

§ 503

Další opatření

1. Je-li to účelné, může soud

- a) tomu, **kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o péči o nezletilé dítě, popřípadě o úpravě styku s ním** anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, **nařídí první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin**,
- b) nejsou-li dány podmínky pro změnu rozhodnutí, **stanovit plán navykacího režimu** (dále jen „plán“), je-li to v zájmu dítěte; **plán se stanoví tak, aby byl umožněn postupný kontakt dítěte s osobou oprávněnou ke styku s ním**; soud zpravidla před stanovením plánu opatří odborné vyjádření o vhodnosti, obsahu, rozsahu a době trvání; výkonem kontroly plnění plánu soud pověří vhodnou osobu nebo zařízení, neprovádí-li soud výkon kontroly přímo,
- c) rozhodnout o **uložení povinnosti osobám, mezi kterými má být styk realizován, styk vykonávat pod dohledem orgánu sociálně právní ochrany dětí**,
- d) **nařídí povinné setkání s poskytovatelem odborné pomoci**, zejména odborníkem v oboru pedopsychologie.

2. Shledá-li soud porušování plánu některým z účastníků, které má vliv na účel navykacího režimu, nebo dospěje-li k závěru, že navykací režim neplní svůj účel, plán zruší a přistoupí k výkonu rozhodnutí podle § 504.

Uvedený zákon v dalším paragrafu pamatuje na možnost, že rodič zvolí maření soudního rozhodnutí a může tedy uložit výkon rozhodnutí buď peněžitou pokutou až do výše 50 000 Kč nebo odnětím dítěte. K tomuto kroku se z pochopitelných důvodů přistupuje zřídka, protože tento způsob ingerence státu by mohl velmi negativně ovlivnit psychický vývoj dítěte.

V mezinárodní Úmluvě o styku s dítětem, která je přijatá i Českou republikou, se tématu kontaktu rodiče s dítětem, resp. sporům ohledně tohoto kontaktu, věnuje pozornost zejména v rovině informační a vykonávací. Rodiče jsou informováni o svých povinnostech styk připravit, umožnit a zároveň jsou poučeni o důsledcích, které následují při nesplnění či nedodržování soudem schválených dohod či rozsudku.

Stále více se v České republice přistupuje k akcentaci rodičovské odpovědnosti, posílení jejich kompetencí zajistit práva dítěte, přistoupit ke smířčímu řešení s využitím mediace. Teprve poté se

dostává ke slovu ingerence státní moci, institucí, které ochraňují práva dítěte. Stupňuje se i tlak na rodiče od doporučení, přes nařízení a vytrvalé nabádání a nařizování řešení smíří cestou s podporou zapojených podpůrných institucí formou interdisciplinární spolupráce.

V článku 10 Úmluvy o styku s dítětem se uvádí jako ochranný nástroj dohled nad stykem, což směřuje právě k realizaci asistovaných kontaktů, o nichž je v této metodice pojednáváno.

1.3 Kontakt dítěte – s kým a za jakých podmínek?

Z výše uvedených pramenů práva je evidentní, že dítě má právo na kontakt s oběma rodiči a rodič má právo na kontakt se svým dítětem a podílet se na jeho výchově. Pokud se skutečně nedaří, nerezidenční rodič neprojevuje zájem, brání tzv. mateřská obstrukce, je patrný nezájem dítěte či jakýkoliv jiný důvod, který brání výkonu práva, pak je na místě zvažovat, jaké formy kontaktu jsou v daném případě využitelné a odpovídající zájmu dítěte.

Přestože se na kontakt s dítětem nahlíží jako na osobní setkání rodiče a dítěte, lze zvolit i jiné formy kontaktu, které jsou za daných okolností vhodné a snad i v rámci fázování dle adaptačního scénáře přínosnější.

1.3.1 Typy kontaktu dítěte s rodičem

Kontakt rodiče s dítětem může být realizován různými formami, z nichž uvádíme čtyři nej dostupnější:

▷ Nepřímý kontakt

Lze ho uplatnit zejména z důvodu velké vzdálenosti, z důvodu možného ohrožení dítěte případně v situaci, kdy je osobní kontakt nemožný či nežádoucí. Vzhledem k možnostem, které nabízejí elektronická média, lze zvolit buď korespondenční formu, telefonickou, případně obrazovou internetovou komunikaci. Tuto formu lze využít i jako jednu z možností asistovaného kontaktu, kdy jsou strany v kontaktu za dohledu asistenta, který může mít jak funkci monitorovací, tak podpůrnou.

▷ Omezený osobní kontakt

Realizace této formy kontaktu je podstatou asistovaného kontaktu. Soud může omezit rozsah, resp. ohraničení doby kontaktu, určit místo realizace kontaktu a také stanovit přítomnost dalších osob a jejich funkci. Podle sítě spolupracujících subjektů může rovnou udat poskytovatele služby asistovaného kontaktu.

K omezením, která jsou v pravomoci soudu, lze řadit i vyloučení přespávání u nerezidenčního rodiče, dobu, po kterou by měla asistence u kontaktu probíhat. S tímto typem kontaktu obvykle souvisí i poskytování zprávy soudu o realizaci a průběhu kontaktu. Vyhodnocení dosavadního vývoje pak slouží jako podklad pro další úpravu kontaktu.

▷ Přímý osobní kontakt

Podaří-li se rodičům dohodnout zajištění osobního kontaktu dítěte s druhým rodičem, pak obvykle dochází ke dvěma situacím. Rodiče ponechávají neupravený kontakt a základním principem kontaktu s dítětem je neomezená možnost dle projeveného zájmu rodiče či dítěte. V tomto případě

se rodiče domlouvají ad hoc. Na jednu stranu může toto opatření působit vstřícně a ponechávat dítěti i rodičům maximální míru svobody a volnosti. Toto opatření může být přínosné, pokud rodiče spolu dobře vycházejí, žijí v blízkosti a dítěti tento neregim vyhovuje. Na druhou stranu může nijak neupravený kontakt do života dítěte vnášet chaos, nepravidelnost a nepředvídatelnost, proto se doporučuje stanovit tzv. minimální kontakt, což je obvykle víkendový pobyt a některý den v týdnu, buď s přespáním, nebo jen na omezený počet hodin.

Cílem je zachovat dítěti co nejširší kontakt s oběma rodiči, případně jeho zázemím – širší rodina, kamarádi, spolužáci a zároveň umožnit oběma rodičům podílet se v co největší míře na jeho výchově. K tomu patří i zapojení do školní přípravy, podpora a účast na mimoškolních aktivitách dítěte. V případě obvyklé úpravy kontaktu s dětmi – 1x za 14 dnů víkend u nerezidenčního rodiče, dochází ke zkreslení obsahu životních rolí a zaužíval se termín „disneylandský tatka“, kdy převážně otcové plní v takto stanoveném režimu roli kulturního a sportovního referenta, jehož náplní života je najít vhodnou zábavu pro dítě (aby se u něj nenudilo). Žel, už v současné době je patrný negativní důsledek tohoto stylu kontaktu, protože se pomalu vytrácí povědomí o roli muže v rodině, jeho zapojování v každodenním běžném fungování rodiny, a to nejen z pohledu synů, ale i dcer. A na druhou stranu dochází k mylné představě o roli ženy – všemocná, soběstačná, samostatná a všehoschopná žena, matka, která si musí se vším poradit. Vytrácí se model vzájemné podpory, sounáležitosti a rozdělení či dělby práce.

Mimo pravidelný režim se obvykle dohodou řeší režim o svátcích či prázdninách, zejména dětí školou povinných.

1.3.2 Asistovaný kontakt

Již několikrát bylo zmíněno, že soud může nařídit, aby se kontakt dítěte s rodičem uskutečnil za přítomnosti jiných osob na určitém místě.

V našich podmínkách se dohledu – asistenci při realizaci styku věnují obvykle organizace při poskytování sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

Máme-li odpovědět na otázku v nadpisu, pak nejčastěji se jedná o kontakt dítěte, které žije u pečující osoby s druhým rodičem – oprávněným, s nímž obvykle nežije. Dále se může jednat o kontakt se sourozenci, s prarodiči a dalšími příbuznými či jinými osobami, které jsou pro dítě důležitými vztahovými osobami, byť bez pokrevního pouta.

V další kapitole se budeme věnovat tzv. indikacím, kdy je vhodné volit asistovaný kontakt, jakou formu, jaký rozsah a jaký cíl má mít asistence u kontaktu. Jelikož se obvykle jedná o narušené vztahy ať už rodičů vzájemně, nebo dítěte a oprávněného rodiče, nelze plnění schválené dohody či výkon rozhodnutí požadovat bez náležité přípravy všech stran.

K optimalizaci tohoto procesu slouží metodika přípravy stran k asistovanému kontaktu, podporovaným setkáváním, slovy zákona k asistovanému styku s dítětem. V dalších kapitolách budeme užívat termín **asistovaný kontakt**.

Adaptační scénář, slovy zákona **navykací režim**, představený v této metodice, vychází jak z uvedených právních opor, tak z poznatků psychologie a opírá se i o teoretické koncepty sociální práce. Byl ověřen v praxi a je otevřený k aktualizaci podle potřeb dítěte a rodiny, dle možností poskytující organizace a v neposlední řadě i dle specifík, které se mohou při uplatňování nároku styku s dítětem objevit.

2 ASISTOVANÝ KONTAKT JAKO OCHRANNÝ PROSTŘEDEK

Je-li kontakt dítěte s rodičem, případně s jinými osobami, garantován zákonem, pak se logicky nabízí úvaha, proč je potřeba volit ochranná opatření formou dohledu, resp. asistence u kontaktu.

Celá metodika je koncentrovaná na jeden základní pojem, a tím je **bezpečí**. Je-li ohroženo bezpečí zapojených stran jakýmkoliv způsobem, pak je vhodné mít na paměti, že úzké zaměření pouze na ochranu práva dítěte nestačí. Z praktických zkušeností potvrzujících teoretická východiska se ukazuje, že dítě se cítí v bezpečí, pokud vnímá, že jsou i rodiče v bezpečí.

2.1 V jakých případech se volí asistovaný kontakt?

Zcela objektivními důvody asistovaného kontaktu je **pomoc dítěti a rodičům navázat, vybudovat, obnovit a udržet vztah, který byl nějakou významnou událostí přerušen, poškozen nebo nebylo možné jej ani zahájit**.

V současné době se asistovaný kontakt doporučuje, případně nařizuje v případech, kdy rodiče nejsou schopni zajistit bezpečí pro dítě, protože

- se vzájemně napadají
- při předání dochází k nepřiměřené emoční zátěži dítěte
- v místě předání dochází k nevhodnému zasahování dalších osob, převážně ze strany rodiny pečující osoby
- kdy dítě kontakt s druhým, oprávněným rodičem odmítá
- kdy jsou přítomna možná rizika, že by bylo dítě vystaveno ohrožujícímu chování nebo nezodpovědnému přístupu rodiče (závislost, týrání, zneužívání, neschopnost postarat se o dítě, snížená úroveň rodičovských schopností)
- kdy spor rodičů signalizuje možnost únosu dítěte

Přestože výše uvedené důvody pro asistovaný kontakt a dohled nad stykem představují závažné hrozby pro bezpečí dítěte, tím **nejčastějším důvodem asistovaného kontaktu je vzájemný odpor rodičů, jejich nevhodné chování, manipulace či programování, jehož důsledky se projevují odmítáním kontaktu, emoční a psychickou zátěží při předávání**.

Z ilustrace vyplývá, že **mnohé scény dětí jsou důsledkem nezvládnuté situace dospělými**. Dítě prožívá rozpor loajality, který je vyvolán hostilním postojem rodičů a dítě je v této situaci vystaveno emočnímu vydírání. Stovky příběhů dokazují, jak důležité je ošetřit či doprovázet rodiče ve zvládnutí rozpadu jejich partnerství, a to se pak velmi významně projeví na psychickém stavu dítěte i na samotném kontaktu s druhým, nerezidenčním rodičem.

Základními požadavky pro kontakt dítěte s rodičem, ať již probíhá s asistencí, nebo bez ní, je zajištění tzv. **emočního bezpečí a legitimizace vztahu dítěte k oběma rodičům**. To je i nosnou myšlenkou přípravy stran k asistovanému kontaktu.

2.2 Jaké jsou podmínky asistovaného kontaktu?

Asistence u styku, dohled nad stykem, respektive podporované setkávání je obvykle časově omezenou podmínkou, která vyplývá z dohody rodičů nebo ze soudního rozhodnutí. Asistence u kontaktu může zahrnovat celou řadu podmínek, kterých jsme se dotkli v předchozí kapitole:

- kdo bude asistenci poskytovat
- kde bude setkání probíhat
- v kterém termínu
- v jakém rozsahu
- kdo se bude setkání účastnit
- jak se mají strany chovat
- čeho se naopak strany mají zdržet
- co je cílem asistovaných setkání

Výše uvedené body jsou zahrnuty ve Smlouvě o asistovaném kontaktu. Smlouva musí dále zahrnovat označení smluvních stran – název poskytovatele a osobní údaje uživatelů/obou rodičů, včetně kontaktu. Dále se ve smlouvě uvádí dotčené nezletilé děti (jméno, bydliště, datum narození), předmět asistence (předání, kontakt – případně dle adaptačního scénáře), forma úhrady. Mimo to i sankční záležitosti – důvody zrušení, ukončení, souhlas se zasláním či vyžádáním zprávy pro OSPOD, soud, souhlas s uchováváním osobních údajů dle GDPR.

Žel, v současné době je minimum služeb, které poskytují asistovaný kontakt dle potřeb klientů. A to hned z několika důvodů.

kontakt rodiče s dítětem obvykle probíhá dle soudního rozhodnutí, případně dle dohody mimo obvyklou provozní dobu poskytovatelů (středa večer, víkendy)

většina poskytovatelů nabízí služby asistence ve svých prostorách, případně blízkém okolí a vzhledem k finanční náročnosti nevyjíždí do místa, kde má předání či kontakt probíhat

pokud je asistence u kontaktu fakultativní službou za úhradu (dle platných zákonů není výkonem OSPOD), pak vzniká mezi rodiči další spor, kdo tuto službu bude hradit

Dokonce, pokud není v rozsudku výslovně uvedeno, že dohled či asistenci poskytuje OSPOD, pak se lze jen stěží domáhat, aby tuto službu poskytoval pracovník OSPOD. I když se jedná o určitý typ sociální práce s rodinou, nespadá do režimu sociálně právní ochrany, a tudíž je nevynutitelná. V úvahu pak přichází jak personální, tak mzdové nároky, včetně rizika podjatosti, pokud vyžaduje asistenci pouze jeden z rodičů.

2.3 Typy asistovaného kontaktu

Asistence či dohled u kontaktu může mít několik forem podle kritérií, které vycházejí z potřeb a vývoje daného případu.

O jaká kritéria se jedná? Matoušek⁴ je popisuje v dichotomiích, v krajních polohách, kdy je možné si i graficky znázornit míru ingerence asistujícího subjektu. K tomuto účelu je k dispozici pracovní list, který usnadní volbu typu, průběhu a zacílení asistovaného kontaktu.

1. O jaké potíže se v daném případě jedná?
2. Co by mělo být cílem asistence?
3. Kde bude asistence probíhat?
4. Nakolik se zapojené strany účastní dobrovolně?
5. Do jaké míry bude asistence znatelná?

Pro volbu formy a rozsahu asistence slouží přehled jednotlivých možností a jejich kombinací pak vzniknou čtyři základní typy asistovaných kontaktů. Při přípravě pracovníka, z dostupných informací, případně z rozhovoru s klienty v průběhu přípravy je vhodné odpovědět co nejpřesněji na níže uvedené otázky:

1. V jaké fázi kontaktu má být poskytována asistence?
 - » při předání × při průběhu
2. Co má být cílem asistence?
 - » monitorování × podpora (aktivní intervence)
3. Kde bude kontakt probíhat?
 - » ambulantně (v místě poskytovatele) × terénně (mimo místo poskytovatele)
4. Do jaké míry klienti chtějí asistenci u kontaktu?
 - » dobrovolná × nařízená
5. Do jaké míry klienti vědí o asistenci?
 - » skrytá × oznámená

⁴ Brzobohatý, R. a kol. Asistovaný styk a podporované setkávání. Kap. 14. in Matoušek, O. Děti a rodiče v rozvodu. Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny. Praha: Portál, 2015, s. 206-210

1. Prvním typem asistovaného kontaktu je **asistence u předávání jako monitorování a plní sociálně-diagnostickou funkci**. Asistent pozoruje situaci při předávání a zasahuje jen v nezbytných případech.
2. Druhým typem je **asistence u předávání jako podporování a plní funkci sociálně-terapeutickou**. Asistent se aktivně zapojuje a podporuje klienty v kultivovaném předávání dítěte mezi rodiči.
3. Třetím typem asistence je přítomnost asistenta v průběhu celého kontaktu, ovšem bez aktivního zásahu. Jedná se o **asistenci u styku jako monitorování a plní funkci sociálně-diagnostickou**.
4. Čtvrtým typem asistence je kombinace aktivního zapojení ve smyslu podporování v průběhu styku a jedná se o **asistenci u styku jako podporování a plní funkci sociálně-terapeutickou**.

Smyslem tohoto rozlišování je zajištění **maximální míry bezpečí pro dítě, odpovědné zapojení rodičů a optimální míra angažovanosti asistenta**. To vychází z posouzení aktuálního stavu zúčastněných stran a jejich vzájemného kontaktu a cíle poskytované asistence.

2.4 Kdy asistovaný kontakt není vhodný?

Otázku v nadpisu vyslovují jak klienti, zejména pečující rodiče, tak děti, které nepečujícího či nerezidenčního rodiče odmítají a v neposlední řadě pracovníci OSPOD a soudci. V převážné míře však jde o kauzy, ve kterých opět figurují rodiče, kteří potřebují pomoci zpracovat partnerský rozchod a oddělit partnerství od rodičovství, což je v mnoha ohledech velmi složitý proces.

Polemikou zůstává, zda je vhodné nařizovat kontakt s dětmi, resp. asistovaný kontakt, které byly svědky domácího násilí, byť jim samotným nebylo fyzicky ubližováno. Z mnoha příběhů je známo, že děti svého rodiče milovaly, přestože se projevoval násilnický vůči dospělým, přestože byl závislý na alkoholu, přestože byl ve výkonu trestu. V první kapitole jsme uvedli, že o omezení nebo zákazu kontaktu s dítětem může rozhodnout pouze soud.

Je-li dítě vybaveno právy, nemůže se jich vzdát, může je však dočasně nevyužívat. Tento výrok je na jednu stranu velmi vstřícný k potřebám dětí, přesto je však na druhou stranu zbraní v ruce těch rodičů, jimž by omezení nebo zákaz kontaktu vyhovoval.

V této části si dovoluji vycházet z dlouholetých zkušeností práce s rodinami v (po)rozvodové situaci, na jejichž základě jsem vytvořila adaptační scénář a z něho vycházející orientační škálu k posuzování procesu adaptace dítěte. Podrobně se budu adaptačním scénářem zabývat v následující kapitole.

Zde chci vybrat kontraindikace, kdy asistovaný kontakt kromě toho, kdy je omezený nebo zakázaný soudem, je nevhodný. Zde především potřebuji rozdělit druhy kontaktu. Pokud dochází k vytvoření a obnovení narušeného kontaktu, je potřeba postupovat v kontextu teorie potřeb podle Alberta Pessa⁵, který jako první uvádí potřebu místa. V tomto ohledu vytvoření místa v mysli pro dítě, které k danému rodiči patří, ale i v mysli dítěte vytvořit mentální prostor pro rodiče. Jen pro ilustraci uvedu, že období těhotenství se zcela běžně nazývá očekáváním, nebo se říká „čekáme rodinu“. To je onen vzpomínaný

⁵ Diane Boyden-Pesso, Albert Pesso, Petra Vrtbovská: Úvod do PBSP: Blansko: SCAN, 2009. ISBN 80-86620-15-8

mentální prostor, který jak v dítěti, tak v rodičích musí předcházet jakémukoliv dalšímu kontaktu. Ten se vytváří během přípravy, kdy ještě podle adaptačního scénáře není prostor pro osobní setkání, byť za přítomnosti asistenta.

Kdy tedy není vhodný asistovaný kontakt?

- když by mělo dojít k osobnímu setkání bez předchozí přípravy všech stran
- když rodiče odmítají akceptovat pravidla asistence při kontaktu
- když je potřeba terapeuticky ošetřit dítě, které sice neodmítá druhého rodiče, ale osobní kontakt s ním je předčasný
- když je pro děti vhodnější, aby se rodiče nesetkali (případně mají kontakt soudně zakázaný) a asistence by měla charakter krátkodobého převzetí a předání dítěte oprávněnému rodiči
- když je soudem zakázaný

Jak vysvítá z uvedených položek, naprosto **zásadní podmínkou je příprava**. Z toho důvodu si dovolím tvrdit, že kontakt, byť asistovaný, není vhodný v situaci, kdy nejsou připraveni ani rodiče, ani dítě. Vynucováním kontaktu, zastrašováním či jakýmkoliv jiným nátlakem k realizaci osobního kontaktu by mohlo dojít k poškození, ke zklamání, k posílení strachu či odmítání. Proto tato metodika věnuje pozornost přípravě stran, než dojde k realizaci samotného osobního kontaktu.

3 ASISTOVANÝ KONTAKT JAKO PREVENCE A ŘEŠENÍ ODCIZENÍ MEZI RODIČI A DĚTMI

Dochází-li k obnovování vztahu mezi rodičem a dítětem, děje se tak nezřídka v situaci, kdy odmítání rodiče ze strany dítěte je zcela prokazatelné a v mnoha případech i argumentem pečujícího rodiče, že dítě skutečně druhého rodiče do svého života nepotřebuje a kontakt s ním odmítá.

Problematika hluboce narušeného vztahu mezi rodičem a dítětem patří k jedné z nejnáročnějších oblastí práce s rodinou v porozvodové situaci. V této části si dovolíme vycházet z poznatků, které jsou velmi srozumitelně sepsány v několika publikacích zabývajících se touto problematikou – Knetlová (2017), Brzobohatý in Matoušek (2017), Novák (2015).

3.1 Konflikt loajality

Před i při realizaci asistovaného kontaktu se mohou výrazně projevat **projevy disociace – rozštěpení**, které slouží dítěti jako strategie přežití. Jedná se o zatěžující konflikt loajality, ke kterému z rodičů se dítě může přimknout. Rozpor je natolik silný, že v zájmu sebezáchovy se rozhodne pouze pro jednoho a druhého rodiče „vypustí“ ze života. Může jít o situační chování, kdy se v přítomnosti jednoho z rodičů chová podle předjímaných očekávání. Tzn., že v přítomnosti matky hovoří o otci tak, aby to vyhovovalo matčině postoji a v přítomnosti otce hovoří o matce tak, aby získalo souhlas otce. Pro mnoho dětí je v těchto situacích společná přítomnost rodičů neúnosná. Jejich chování je motivováno strachem a možná i nevědomou kalkulací, o kterého z rodičů v dané chvíli si „mohou dovolit přijít“. Proto i při asistenci je nutné brát v úvahu jak proces štěpení, tak i porozumět důvodům protikladných sdělení dítěte. Základní zásadou je nekonfrontovat dítě s jeho výroky, ale poskytnout zpětnou vazbu, že vnímáme jeho situaci i možné důvody jeho sdělení, a tím spíše poskytnout rodičům náhled na hloubku problému, které jejich dítě v dané situaci musí řešit.

3.2 Syndrom zavrženého rodiče

Vnitřní rozpor dítěte, pokud je vztah rodičů konfliktní a dlouhotrvající, může vést až k **syndromu zavrženého rodiče**. Tento fenomén je popsán R. A. Gardnerem⁶ a vzbuzuje polemiku. Asistovaný kontakt je jednou z cest, která slouží k postupnému obnovování či navazování vztahu s nepřítomným, odmítnutým nebo dokonce zavrženým rodičem. Rozvoj tohoto syndromu je v největší míře ovlivněn přístupem programujícího a manipulujícího rodiče, byť se hájí tím, že o druhém rodiči se doma ani nezmiňuje.

Pro včasné zastavení tohoto procesu je nezbytné rodiče (i děti) upozornit, že z některých projevů je patrné, že se u nich tato tendence objevuje. Dále je důležité včas představit možné důsledky, pokud v tom

⁶ Knetlová (2017), Či je to hra?, s. 32-42

budou pokračovat. Dosavadní bezzubá řešení však přispívají jak k prohlubování v rovině jednotlivce, tak ve větším rozsahu v zasažené populaci.

V současné době, kdy zapojování dětí do rozhodovacích procesů má zohlednit jeho právo na názor, se v takto komplikovaných vztazích mnohdy toto právo dítěte až zneužívá a programující rodič prosazuje vyslechnutí názoru dítěte, protože je potvrzením postoje jeho samotného.

Dovolíme si zde uvést **nejčastější projevy**, které mohou přispívat k rozvoji syndromu zavrženého rodiče, kdy **programující rodič**:

- projevuje nenávist k druhému rodiči, bývalému partnerovi
- při předávání vystavuje dítě řešení konfliktu mezi rodiči
- odmítá dítě předat druhému rodiči
- zakazuje poskytování informací druhému rodiči v prostředí, kam dítě dochází (školka, škola, kroužky, lékař aj.)
- ignoruje druhého rodiče a vymazává ho ze světa dítěte
- nepřizpůsobuje jeho program režimu předávání a pobytu u druhého rodiče
- zatěžuje dítě nezvládnutým rozchodem
- vyčítá dítěti podobnost (negativní) s druhým rodičem
- nedovolí dítěti mít kladný vztah k druhému rodiči
- odmítá dítěti propojovat oba světy rodičů přenášením věcí, hraček, zážitků
- znevažuje, odmítá a zavrhuje prarodiče a příbuzné z druhé strany
- nabádá dítě k „formálnímu“ plnění rozsudku – kontakt (sebrali by tě, bude si stěžovat...)
- vyjmenovává důvody, proč dítě druhého rodiče odmítá
- poukazuje často na zájem a úlevu pro dítě, když nebude s druhým rodičem v kontaktu

K nejčastějším **projevům**, které lze sledovat **u dětí** s tendencí nebo rozvinutým syndromem zavrženého rodiče:

- odmítá jakoukoliv souvislost s odmítaným rodičem (nepotřebuji ho, nezajímá mě, nic od něho nepotřebuji, nechci se jmenovat jako on...)
- vyjadřuje odpor, pohrdání, demonstruje strach – často až nápadně kopíruje vyjadřování, pocity a postoje programujícího rodiče
- demonstruje svoji moc tím, že zastává důležitou roli v životě pečujícího rodiče
- uvádí absurdní důvody odmítání a nenávisti (*svého otce nenávidím, protože se u něho nudím*)
- uvádí zážitky, z nichž je patrné, že jsou referované než jím samotným prožívané
- pohybuje se v černobílém vidění rodičů pečující rodič, milovaný a bezchybný, odmítaný rodič pouze záporné vlastnosti
- produkuje a obhajuje odmítavé myšlenky jako vlastní produkt
- postrádá pocity viny, prožívá absenci vděčnosti, neúspěch rodiče posuzuje jako zasloužený trest

- pasuje se do role ochránce pečujícího rodiče
- vyjadřuje se atypicky vzhledem k věku a osobnostní vyspělosti
- odmítání rozšiřuje i na širší rodinu odmítaného rodiče

Zvažujeme-li v daném případě asistovaný kontakt pro dítě, které pečující rodič vystavuje výše uvedenému programování, pak je na místě následující **postup**:

1. upozornit rodiče, že se dopouští zavrženíhodného jednání vůči dítěti a jeho jednání je v rozporu s rodičovskou odpovědností
2. individuální rozhovor s dítětem s uvedením rizikových faktorů současného stavu a vývoje
3. zkontaktovat odborné pracoviště a doporučit/nařídit odbornou péči
4. propojit interdisciplinární tým a vzájemně se informovat o postupu
5. koordinovat postup se soudcem s uvedením důvodů pro ochranná opatření či změnu výchovných poměrů
6. ve spolupráci s odborným zařízením koordinovat navazující postup adaptačního režimu

4 PŘÍPRAVA PRACOVNÍKA A STRAN K ASISTOVANÉMU KONTAKTU

Pokud má pracovník připravit strany k asistovanému kontaktu, potřebuje nejdříve ujasnit, k čemu má asistence u kontaktu sloužit, co je jejím cílem. Společně s rodiči se pravděpodobně shodnou na již deklarovaném centrálním pojmu – bezpečí. Asistent je pak zde v roli „svědka a ochránce pořádku“ nebo v roli „podporovatele a terapeuta“.

4.1 Příprava pracovníka

Osobnostní dispozice, teoretická výbava, včetně základních znalostí práva a metodická podpora, kterou předkládáme, uschopňuje pracovníka k poskytování odborných služeb v zájmu zajištění práva dítěte na kontakt s oběma rodiči i doprovázení rodičů v náročné životní situaci.

Cílem asistence u předávání je zajištění hladkého průběhu předání, ať už za pouhé přítomnosti asistenta nebo i s jeho aktivním zapojením. Z toho vyplývá, že nerezidenční rodič je schopen následného bezpečného, zodpovědného a samostatného kontaktu s dítětem a problematickým bodem je pouze moment předání. Může tak být z důvodu nevhodného chování rodičů v době předání, nebo zákaz kontaktu rodičů a převzetí dítěte od pečujícího rodiče k předání nerezidenčnímu rodiči.

4.1.1 Příprava přípravných jednání se stranami

K přípravě pracovníka připojujeme rámcovou strukturu přípravných setkání se stranami (příloha č. 1, 2, 3). Je zde kromě obsahu i odkaz na možné používané techniky, příp. pracovní listy. Pro dokumentaci přikládáme vzory formulářů, které poskytnou základní orientaci v zaznamenávaných skutečnostech a přispějí ke zrychlení těchto činností.

4.1.2 Kritéria monitorovací činnosti

Přípravná setkání mohou sloužit i jako podklad pro vytvoření monitorovacích kritérií. Už při přípravných setkáních lze totiž vnímat prvky, kterých si pracovník bude všímat i při realizaci kontaktu. Přehled obvykle užívaných kritérií je v příloze č. 4, aby je mohl pracovník využít jako samostatnou pracovní pomůcku. Tato kritéria jsou či mohou být formulována i ve formě otázek, které jsou obvykle využívány jako podklad pro sestavení zprávy soudu o průběhu asistovaných setkání, včetně přípravy.

4.1.3 Sociálně-terapeutická funkce asistovaného kontaktu

K definování role tedy přispívá upřesnění cíle asistence. Nejčastějšími **cíli asistovaných kontaktů se sociálně-terapeutickým přesahem** jsou:

- praktická legitimizace vztahu dítěte s nerezidenčním rodičem
- obnova a zlepšení vztahu mezi rodičem a dítětem

- posílení rodičovských kompetencí rodičů ve smyslu naplňování rodičovské odpovědnosti (zajištění práva dítěte na kontakt s oběma rodiči, poskytování informací, podpora zdravého emočního a sociálního vývoje)
- zmírnění konfliktu mezi rodiči a zkušenost neohrožujícího chování
- vytvoření bezpečného prostředí pro kontakt dítěte s nerezidenčním rodičem či dalšími příbuznými
- potvrzení zájmu rodiče o dítě (který strpí „dohled“)
- postupné prodlužování doby a samostatnosti při kontaktu dítěte s rodičem a budování důvěry

Jakmile je ujasněn cíl asistence a role asistenta (tzv. *zakázka* či *kontrakt*), pak lze postupovat v dalších krocích zejména tehdy, kdy je asistent v roli podporovatele se sociálně-terapeutickou funkcí.

4.2 Individuální setkání se stranami v přípravě asistovaného kontaktu

Přípravě stran k asistovanému kontaktu chceme věnovat patřičnou pozornost. Proces přípravy stran se skládá z následujících kroků:

1. připravit individuální/společné informativní setkání (dle aktuálního stavu v rodině)
2. setkat se individuálně s každým z rodičů a vyslechnout jeho potřeby, obavy a náhled na aktuální potřeby a možnosti dítěte
3. setkat se s dítětem v doprovodu nebo za účasti pečující osoby
4. na základě těchto informací posoudit aktuální stav a potřeby rodiny
5. zorientovat se v překážkách a obavách jednotlivých stran a připravit opatření k minimalizaci, případně rozpuštění obav
6. motivovat rodiče k mediaci, jejímž cílem je společně vytvořit pro dítě bezpečné podmínky kontaktu (co budou dělat, čeho se zdrží aj.) – k tomu slouží orientační plán moderovaného setkání a výsledkem je dohoda (viz vzor v příloze)
7. podepsat s rodiči smlouvu o poskytování asistovaného kontaktu, včetně informace o zpracování a předání zprávy OSPOD a soudu (vzor v příloze)

4.2.1 Postup přípravy rodičů k asistovanému kontaktu

Příprava rodičů začíná dle výše uvedeného postupu už v prvním kroku, kdy je jim dán prostor k vyslovení svých podnětů, obav a potřeb. Rodiče obvykle mají důvod, kterým deklarují svůj zájem či výhrady. Pokud je to možné, osvědčilo se pozvat k individuálnímu setkání rodiče, který není iniciátor kontaktu, zpravidla rezidenčního. Poté nerezidenčního rodiče – oprávněného.

Cílem separátních setkání s rodiči je motivovat k naplňování práva dítěte, dovolit mu vztah k oběma rodičům prací na vlastním postoji, představit důsledky nenaplněné potřeby náležení oběma rodičům, případně syndromu zavrženého rodiče. V tomto ohledu se velmi

osvědčila tzv. židličková metoda, která prožitkovým způsobem rodičům zprostředkovává perspektivu dítěte. Lze využít dle návodu v metodice Příprava stran k mediaci, včetně motivačního videa.

4.2.2 Manipulující rodič a reakce pracovníka

Při kontaktu s programujícím rodičem je důležité mít na paměti, že manipulativní strategie užívají tito lidé i v kontaktu s dalšími lidmi.

Obvyklé strategie, které využívají lidé se schopností manipulace, je vhodné vyvážit tzv. kontramanipulacemi, které mohou přispět pracovníkovi ke kontrole nad situací.

- a) lichocení (např. spoléhám na vás, jste mojí poslední nadějí)
 - » *např. vnímám, že jste zkusili už spoustu možností a máte velká očekávání*
- b) apel na závazek (např. přece nedovolíte, aby moje dítě takto trpělo)
 - » *já ze své pozice mohu přispět tím a tím*
- c) vzbuzování pocitu viny (např. přece nechcete, aby mi dítě odebrali)
 - » *vidím, že by vás mrzelo, kdybyste dovolili, aby se situace dostala až do tohoto krajního řešení*
- d) vzbuzování lítosti (např. tolik si toho chudáček do svých čtyř let už prožil)
 - » *pokud vaše dítě prožívá to, co popisujete, musí to být pro něj náročné*
- e) snaha o vytvoření koalice (např. mně by stačilo, kdybyste napsala)
 - » *slyším, že se cítíte oslabení a hledáte podporu a to je v tak těžkých situacích přirozené*
- f) předkládání důkazů (např. všechno mám natočené, tady jsou důkazy)
 - » *pokud máte potřebu, aby vaše dokumenty byly součástí spisu, moment – připravím zápis o jejich převzetí – k čemu prosím mají sloužit?*
- g) familiární jednání (např. sama víte, jací jsou chlapi; taky jste matka; jste mladička...)
 - » *já mám jinou zkušenost; na váš příběh jste odborník vy; mladá – ano, to jsem, děkuji*
- h) navozování pocitu strachu (např. poženu to výš...)
 - » *z vaší reakce je patrné, že vám na vyřešení této záležitosti hodně záleží*
- i) zneplatňování kompetencí pracovníka (např. vy tomu nerozumíte...)
 - » *pravděpodobně máte jinou představu o mém postupu, můžete využít právo na změnu pracovníka*
- j) přesouvání zodpovědnosti na pracovníka (např. kvůli vám jsem přišla o dítě)
 - » *škoda, že se nám společně nepodařilo včas situaci zastavit, dnes by to mohlo být jinak*
- k) zaštiťování osobnostmi (např. svůj problém jsem konzultovala s kapacitou a divil se, jak jste postupovala...)
 - » *to je v pořádku, vždycky je vhodné mít více pohledů na danou věc, můžete nás zkontaktovat?, ráda bych si jeho názor vyslechla*

Ke zvládání obtížných situací je důležité, aby pracovník byl stabilní osobností, s odpovídající odbornou erudicí s náhledem na své potřeby. Průběžné vzdělávání a supervize přispívají ke zvyšování osobnostních i profesních kompetencí a mohou tak představovat i pro klienta, který se vlivem náročné životní situace ocitl v nouzi, účinnou sociální oporu.

Smysl kapitoly o teoretických východiscích spočívá v porozumění potřebám klientů, porozumění jejich chování a motivaci s ohledem na rozvodovou situaci, v uvědomění si dopadů na děti, které se ocitly v konfliktu loajality a hlavním **cílem je využití teoretického rámce pro efektivní zacílení pomoci.**

4.2.3 Příprava nerezidenčního rodiče

Rodič, který nežije s dítětem v jedné domácnosti, mívá různá označení: nerezidenční rodič, dálkový rodič, oprávněný rodič. Pro tuto metodiku si pro rodiče, s nímž má být realizován kontakt dítěte, dovolíme využívat označení nerezidenční rodič.

Příprava nerezidenčního rodiče k asistovanému kontaktu patří k důležitým fázím komplexní přípravy všech zúčastněných – jak dítěte, tak rezidenčního i nerezidenčního rodiče. Všichni vycházejí ze subjektivního nastavení – postojů a očekávání, které má asistovaný kontakt přinést. Postoje jsou vždy ovlivněny zkušeností z předchozího soužití. Často dochází ke zhoršení vztahů vlivem výpovědí dětí. Nejednou došlo k omezení či odmítnutí kontaktu nerezidenčního rodiče s dítětem, které pečujícímu rodiči sdělilo své postřehy a názory mnohdy jako důsledku již popsaného konfliktu loajality.

Zde si dovolím uvést nejčastěji se opakující námitky nerezidenčních rodičů, když jejich kontakt s dětmi má probíhat pod dohledem, resp. za asistence:

- *Jsem jejich otec, tak nechápu, proč by u kontaktu s mými dětmi měl být ještě někdo další*
- *Já přece nejsem žádný zločinec, aby mě někdo hlídal*
- *Nesnesu, aby jejich matka byla u mého kontaktu s dětmi, ona si jich užívá víc než já*
- *Když jsou děti se mnou, tak jsou úplně v pohodě, když tam bude někdo další, tak to bude pro všechny ostatní stres*
- *Než abych snášel takové ponížení, co si ona vynutila, tak to ať se o ně stará sama a děti, až dospějí, tak si mne vyhledají*
- *Než aby docházelo ke scénám, když se mám s malým setkat, tak to ho raději nechci trápit*
- *Učím se na ně zapomenout, už prý mají novou rodinu, nového tatů – tak já už tam prý nepatřím, tak co*
- *Rozsudek jasně říká, že mám mít dceru od pátku od 15 hodin do neděle do 17 hodin, tak co zase vymýšlí, že dcera ke mně nechce – navrágá je proti mně a ona pak ke mně nechce*
- *Dělá všechno pro to, aby mě o děti připravil*
- *On/ona mě nezajímá, s ní se nepotřebuji potkat a už vůbec ne vidět...*

Stojí za zmínku, že nerezidenční rodič (dále jen NR) se může ocitnout v několika základních výchozích situacích:

- NR o dítě dosud neprojevoval zájem, a některá ze stran má potřebu NR zařadit do života dítěte (rezidenční rodič, dítě, prarodiče, příbuzní, pěstouni)

- NR byl dlouhodobě bez osobního kontaktu s dítětem (např. ve výkonu trestu, nebo dítě bylo v pěstounské péči, osvojené a projevil zájem o kontakt s biologickým rodičem)
- NR o dítě projevuje zájem, ale rezidenční rodič kontakt s dítětem neumožní
- NR o dítě projevuje zájem, ale dítě kontakt s rodičem odmítá
- NR o dítě projevuje zájem, ale u předání dochází ke konfliktním situacím
- NR má o dítě zájem, ale jsou důvody, kdy s dítětem nemůže zůstat o samotě (duševní onemocnění, nedostatečné rodičovské dovednosti a zanedbávání péče, případně agresivní sklony, závadný životní styl)
- NR není schopen akceptovat potřeby dítěte k postupné adaptaci a potřebuje doprovázet

Příprava nerezidenčního rodiče spočívá zejména v porozumění jeho výchozí situaci. V individuálním setkání dochází k vyjasnění jeho očekávání. Poté je NR představen adaptační scénář a vysvětleny jednotlivé kroky s ohledem na potřeby dítěte. V přípravě nerezidenčního rodiče je nutné nabídnout i praktická doporučení, jak se chovat v situacích, kdy se dítě bude ostýchat v osobním kontaktu, kdy ho bude zřetelně odmítat, pro situace, kdy bude konfliktní situace mezi rodiči a bude přítomno dítě.

Cílem přípravy nerezidenčního rodiče je motivovat jej k náhledu na situaci dítěte, na jeho stav, na důsledky, které pro dítě přináší napětí či spor rodičů, resp. válka mezi rodiči.

Použitý adaptační scénář představuje postupné kroky k navození bezpečí pro všechny přítomné, postupné zmocňování a uschopňování rodičů k samostatnému výkonu rodičovských práv a povinností. Právě příprava rodičů, vstupní monitorování kontaktu může velmi výrazně přispět k individuálnímu nastavení doprovázení: zda jsou rodiče kompetentní v péči o dítě a zajištění jeho bezpečí, případně, zda je nutné je doprovázet v edukaci rodičovským dovednostem.

Další oblastí přípravy je nastavení pravidel kontaktu při společném moderovaném setkání obou rodičů za účasti asistenta. Nebrání-li tomu závažné důvody, jako je zákaz kontaktu rodičů rozhodnutím soudu, je tato část přípravy jednou ze zásadních, protože rodiče jsou hlavními aktéry kontaktu a je jejich odpovědností naplňovat potřeby dítěte – asistent dbá na pravidla kontaktu a proces realizace.

Výsledkem moderovaného setkání je sepsání dohody o pravidlech realizace asistovaného kontaktu, potvrzení o akceptaci adaptačního plánu dle zjištění a vyhodnocení pracovníka zajišťujícího asistenci. Na závěr je sepsána Smlouva o poskytování asistovaného kontaktu a nastaven harmonogram setkání.

Nerezidenční rodič zpravidla potřebuje zažívat podporu, motivování k trpělivosti a vstřícnosti vůči potřebám a možnostem dítěte. Ze zkušenosti lze doložit, že postup dle adaptačního plánu přináší efektivnější a dlouhodobě pozitivnější důsledky, kdy kontakt bylo možno realizovat bez asistence dalších osob.

Shrneme-li přípravu rodičů a dítěte do stručného tvrzení: došlo k naplnění práva, k realizaci zájmu a zajištění bezpečí – a to je smyslem i cílem asistovaného kontaktu, resp. podporovaných setkání.

4.2.4 Postup přípravy dítěte k asistovanému kontaktu

Teprve poté je vhodné **přizvat dítě** v doprovodu rezidenčního rodiče. Seznámit ho s prostředím, s asistentem, s průběhem navykacího scénáře. Obsahem úvodního setkání s dítětem může být pouze seznámení s organizačními záležitostmi asistovaného kontaktu:

- seznámit se s dítětem, představit svoji roli, sjednat oslovování, získat důvěru dítěte, důležité je, aby dítě vnímalo asistenta jako svého spojence a zastávce
- představit organizační zajištění kontaktu – co se bude dít a proč, kde to bude probíhat, jak dlouho, kolik setkání je v úvaze, jak budou ošetřeni jeho rodiče – pečující, rezidenční rodič a jak pracovat s nerezidenčním rodičem
- pro nastavení osobního kontaktu je vhodné, když se dostanou k tématu i zájmy dítěte, jeho představy o tom, jak by měl kontakt probíhat, případně z čeho má obavy a jak by bylo možné je rozpustit

V některých případech je nutná dlouhodobá psychologická či psychoterapeutická péče a příprava na kontakt. Ústředním tématem je zpřítomnění nepřítomného rodiče v míře, která je v aktuální situaci možná. Je vhodné, pokud rezidenční rodič dospěl k náhledu, že dítě potřebuje vnímat (nejenom slyšet) „povolení“ k tomu, aby mohlo budovat vztah i s druhým rodičem bez pocitu zrady.

Práce s dítětem se dotýká následujících oblastí:

- vnitřní akceptace nerezidenčního rodiče
- seznámení dítěte s jeho právem na příslušnost a sounáležitost s nerezidenčním rodičem
- potvrzení a legitimizace vztahu (vždy je závislé na vnitřním postoji rezidenční osoby – dítě ji nechce zranit, ztratit)
- hledání prvků sounáležitosti – vzhled, jméno, dovednosti, zájmy (hledat pozitivní stránky, připustit možné odlišnosti či nedostatky)
- dovolit dítěti všechny doprovodné emoce, včetně vzteku za opuštění – vydržet a poskytnout oporu – **zrcadlit, popisovat, kultivovat**
- využívat dle věku příběhy, filmy, povídky (k tomuto účelu slouží komiksy – přílohou k této metodice)
- představit možnost zpočátku zprostředkovaného neosobního a následně možnosti osobního kontaktu

4.3 Závěry individuálních setkání

Obsahy separátních setkání jsou zjištění potřeb a očekávání stran. Rozhovor při individuálním setkání mají rodiče tendenci obvykle zahájit námitkami, výhradami, obviněními či argumentací, proč se nedaří kontakt s nerezidenčním rodičem zajistit.

Úkolem pracovníka v přípravné fázi je:

1. naslouchat – slyšet, co strany sdělují (a v kontextu teoretických východisek vytvářet hypotézy)
2. zrcadlit jejich sdělení, které je emočně podbarvené (potřebují vnímat, že jsou bráni vážně)
3. ověřit si a porozumět, co svým sdělením (obavami, potřebami) sledují či čeho chtějí či skutečně potřebují dosáhnout
4. přerámcovat sdělené – nabídnout náhled z jiného úhlu pohledu
5. ověřit si přijatelnost tohoto přerámcování stranami
6. definovat novou realitu, potřebu
7. na nově definované realitě stavět motivaci ke změně
8. definovat cílový stav, který se díky změně dostaví
9. stanovit postupné etapy změny
10. jasně a strukturovaně popsat první krok, včetně termínu a kritérií úspěšnosti
11. dohodnout se na dalším termínu, postupu
12. zaznamenat základní body setkání

Rodičům je při individuálních setkáních představen **adaptační scénář čili navykací plán a definování výchozího bodu**, resp. stavu či vztahu, od kterého se odvíjí další postup. Dále jsou seznámeni s rolí asistenta.

4.4 Společné moderované setkání v přípravě asistovaného kontaktu

Po individuálních setkáních je dohodnuto společné setkání rodičů za účelem sestavení pravidel, které umožní jejich společnému dítěti zažívat co nejbezpečnější podmínky kontaktu. Moderované setkání využívá prvky mediace, rodiče jsou motivováni ke vzájemné komunikaci v zájmu dítěte. Mediátor umožňuje, aby rodiče našli **shodu** v základních podmínkách a pravidlech – **jaké chování je žádoucí, čeho by se naopak měli zdržovat, jak se bude postupovat v průběhu kontaktu, jaká je role asistenta a co by mělo být minimálním cílem nadcházejícího setkání**.

Výstupem je **dohoda o podmínkách bezpečného kontaktu** zajišťovaných rodiči dítěte a na závěr setkání je podepsána **Smlouva o poskytování služby asistovaného kontaktu**.

4.4.1 Pravidla pro realizaci asistovaného kontaktu

Pro usnadnění kontaktu však mohou být zvolena pravidla pro nerezidenčního rodiče, se kterými je seznámen při individuálním setkání. Slouží k tomu, aby svým jednáním a chováním přispíval k hladkému průběhu kontaktu.

Z doporučených pravidel, která uvádí Matoušek,⁷ vybíráme:

- soustřeďte svou pozornost na kontakt s dítětem (případně postupujte dle pokynů asistenta)
- nenuťte dítě k projevům náklonnosti vůči vám a ani je nedělejte vůči němu proti jeho vůli
- při kontaktu se vyvarujte řešení sporných otázek mezi vámi rodiči
- v průběhu kontaktu se zdržte nevhodných komentářů k přítomným osobám
- při kontaktu neslibujte dítěti změny, návštěvy, výlety, dárky, změny
- nepokoušejte se kontakt zneužít k odvedení dítěte mimo plánovaný navykací režim
- pokud bude podezření, že jste pod vlivem alkoholu nebo návykové látky, budete požádán o podstoupení testu. Při jeho odmítnutí bude kontakt zrušen.

Obecná pravidla asistovaného kontaktu jsou závazná pro oba rodiče. Tato pravidla jsou s rodiči probrána při mediačním setkání.

- každý z rodičů je odpovědný za zajištění potřeb dítěte v době, kdy je v jeho péči
- každý z rodičů se zdržuje hodnocení druhého rodiče a řešení sporů v přítomnosti dítěte
- oba rodiče i dítě souhlasí, že v případě potřeby v průběhu kontaktu nebo dle adaptačního scénáře se budou řídit pokyny asistenta, v opačném případě bude kontakt ukončen

O realizaci asistovaného kontaktu pracovník zpracovává záznam, který je součástí spisu. Na základě žádosti soudu, OSPOD nebo rodičů lze zpracovat zprávu o průběhu asistovaného kontaktu. V příloze předkládáme soubor otázek, na které obvykle soud v souvislosti s asistovaným kontaktem požaduje odpověď poskytující organizací, resp. pracovníkem.

V odůvodněných případech je při převzetí dítěte rodiči vyplněn protokol o předání dítěte, atmosféře předání, případně převzetí jeho potřeb (viz příloha č. 6).

⁷ Matoušek, O. (2015, s. 218-219)

5 REALIZACE ASISTOVANÉHO KONTAKTU DLE ADAPTAČNÍHO SCÉNÁŘE

Tato kapitola představuje orientační scénář adaptace či navykacího režimu rozpracovaný do podrobných kroků. Vychází z metody minimálních cílů a postup je rozkrokován do téměř detailních etapových cílů. Slouží k orientaci aktuálního stavu a sledování vývoje adaptace.

Z toho vyplývá, že

- a) k zahájení navykacího režimu lze **stanovit výchozí pozici dle aktuální úrovně** na základě adaptačního scénáře
- b) v průběhu jednoho kontaktu lze sloučit či zvládnout **několik minimálních cílů během jednoho setkání**
- c) v případě stagnace, případně relapsu lze **revidovat aktuální úroveň kontaktu** a postupovat znovu podle naznačených minimálních cílů

Z představovaného scénáře je patrné, že **cílem je kontakt, resp. pobyt u nerezidenčního rodiče bez potřeby asistence**, kdy se prokáží rodičovské kompetence obou rodičů k zajištění bezpečného kontaktu a naplňování jeho práva na kontakt s oběma rodiči a jejich péči. V odůvodněných případech je stanoven cílový stav, který však nemusí znamenat dosažení kontaktu bez asistence, zejména tam, kde je kontakt rodiče omezen.

Než však dojde k naplnění tohoto cíle, je vhodné postupovat alespoň rámcově podle předloženého adaptačního scénáře.

V dané metodice se vychází z toho, že rodiče nemají ani omezený ani zakázaný vzájemný kontakt, dítě svého rodiče zná, rodiče mají doporučený nebo nařízený asistovaný kontakt.

5.1 Role asistenta

Postupuje se od sociálně-terapeutické funkce k monitorovací. Asistent má v úvodních setkáních významnou obsahovou roli, kdy zajišťuje i obsah setkání. Z toho důvodu je vhodné, aby byl vybaven technikami, hrami, pomůckami, případně měl připravenou trasu společné vycházky. K tomu patří i připravená dokumentace, která zároveň slouží k dokumentaci průběhu kontaktu (prezenční listina, záznam o realizaci kontaktu, předávací protokol, potvrzení o účasti rodiče – např. pro zaměstnavatele)

Zde uvádíme pouze schematickou zkratku míry zapojení a role asistenta při kontaktu:

- A1; B1–B10 – aktivní zapojení asistenta; program, hry, techniky, komunikace
- B11–C13 – asistence monitorování, kontakt
- C14–E19 – asistence monitorování, předání
- E20, E21 – bez asistence, pouze poskytnutí informace od rodičů

5.2 Adaptační scénář

Návrh jednotlivých etap může zároveň sloužit jako orientační body pro posouzení aktuálního stavu stran připravovaných k asistovanému kontaktu. Původně byla metodika postavena na počátečním sdílení prostoru v uzavřeném prostředí poradny, ale osvědčilo se začínat v neutrálním prostředí, nejlépe však při procházce na sjednaném místě.

Uvedené etapy jsou zpracovány i do záznamového archu v příloze č. 7, kde lze sledovat vývoj kontaktu, zvládnutí jednotlivých etap i proces zmocňování nerezidenčního rodiče a posilování důvěry pečujícího rodiče.

Navykací režim je rozdělen do šesti etap, kde se pracuje se seznámením, vytvářením kontaktu, budováním vztahu, ověřováním důvěry, zajištěním odpovídající péče.

A) mimo uzavřený prostor

0. společná procházka (strany + asistent)

B) uzavřené prostředí: neutrální prostředí, herna, poradna, centrum pro rodinu

1. sdílení prostoru (nezávislá koexistence bez očního či verbálního kontaktu)
2. oční kontakt stran
3. sdílení činností bez verbální komunikace
4. zprostředkovaná jednostranná komunikace (asistent a strany)
5. jednoduchá komunikace přes předmět, činnost, hru (společenská konverzace)
6. vzájemný dialog dospělých o dítěti (informační rovina)
7. vzájemný dialog mezi dospělými a dítětem (sdílení)
8. společná aktivita a komunikace dítěte s nerezidenčním rodičem
9. samostatná aktivita dítěte s nerezidenčním rodičem
10. v průběhu setkání krátkodobá epizoda kontakt dítěte s nerezidenčním rodičem bez přítomnosti rezidenčního, přitom za účasti asistenta (10-30 minut)
11. pobyt dítěte s nerezidenčním rodičem, pouze s překryvem kontaktu stran (předání, vstupní a závěrečná komunikace cca 15 minut)

C) kontakt mimo uzavřené prostředí

12. samostatná vycházka dítěte s nerezidenčním rodičem s překryvem za přítomnosti asistenta
13. samostatná vycházka s překryvem, přítomnost asistenta pouze u předání dítěte

D) krátkodobý samostatný pobyt dítěte s nerezidenčním rodičem v místě bydliště dítěte

14. setkání stran v místě bydliště dítěte za účasti asistenta, seznámení s přirozeným prostředím dítěte (s překryvem)
15. samostatný celodenní kontakt dítěte v blízkosti bydliště dítěte, bez noclehu

E) krátkodobý samostatný pobyt dítěte s nerezidenčním rodičem v místě bydliště nerezidenčního rodiče

16. setkání stran (překryv) a pobyt v místě bydliště nerezidenčního rodiče, bez noclehu
17. jednodenní pobyt dítěte u nerezidenčního rodiče s jedním noclehem
18. víkendový pobyt dítěte u nerezidenčního rodiče

F) dlouhodobý samostatný pobyt dítěte s nerezidenčním rodičem v místě bydliště nerezidenčního rodiče nebo na rekreaci

19. vícedenní pobyt dítěte u nerezidenčního rodiče (prázdniny aj.)

Jednotlivé fáze nejsou časově ohraničeny, měřítkem je subjektivně prožívaný pocit bezpečí všech stran (nejenom dítěte, ale např. i rezidenčního rodiče). Doporučujeme na prvním setkání pozorovat přirozenou tendenci stran, zejména dítěte.

G) kontakt bez asistence

20. informace o průběhu kontaktu (4–6 setkání)

Asistovaný kontakt splní svůj účel, prohloubí-li se bezpečí dítěte a vzájemná důvěra stran v zajištění odpovídající péče o dítě.

5.3 Limity adaptačního scénáře

Přetrvávají-li ohrožující podmínky (duševní onemocnění, závadový životní styl, rodič ve výkonu trestu aj.), je na místě uvažovat o dlouhodobé verzi asistovaného kontaktu a sjednat tuto službu u organizace, která může technicky zajistit asistenci.

V případě, že dojde k narušení již probíhajícího kontaktu, doporučujeme vrátit se na úroveň, kde kontakt probíhá bez obtíží.

5.4 Překryv

Překryv (dle J. Klimeše) je žádoucí vždy, kdy se jedná o změnu pobytu dítěte. Jeho bezpečí se odvíjí od stability a vzájemné akceptace rodičů. Překryv je doba, kdy určitý čas tráví dítě s oběma rodiči – obsahuje pozdrav, oslovení, základní informace o předchozích událostech, předání nutných informací týkajících se současné situace (onemocnění, omezení, škola, kroužky, povinnosti, vyšetření, sankce atd.). Překryv poskytuje dítěti jistotu dovoleného vztahu, žádoucího kontaktu či pobytu, minimalizaci obav (např. ze zrady rezidenčního rodiče), nápodobu komunikace mezi rodiči, stabilizaci při přechodu z jednoho prostředí do druhého.

Závěr

Metodika představuje koncept navykacího režimu při asistovaném kontaktu. Představuje jako zásadní bod přípravu rodičů a dítěte k realizaci odpovídajícího typu kontaktu.

Zohledňuje sociálně-terapeutický i sociálně-diagnostický přístup.

Představuje využití technik v jednotlivých fázích přípravy a realizace asistovaného kontaktu.

Cílem metodiky je doprovázení rodin s dětmi při budování a obnově narušeného kontaktu mezi rodiči a dětmi.

Použitá a doporučená literatura

BOYDEN-PESSO, D., PESSO, A., VRTBOVSKÁ, P.: Úvod do PBSP: Blansko: SCAN, 2009. ISBN 80-86620-15-8

BRZOBOHATÝ, R. A KOL.: Asistovaný styk a podporované setkávání. Kap. 14 in: Matoušek O. a kol: Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

KNETLOVÁ, Z. a kol. Čí je to hra? Zapojování dětí do rozhodovacích procesů jako promyšlená strategie při práci s rodinou ve sporech o dítě. České Budějovice: Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, z.ú. , 2017. ISBN 978-80-904854-6-4

KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese. Vydání osmé, v Portále sedmé. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1147-1.

MATOUŠEK, O.; PAZLAROVÁ.H. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.

MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.

MATOUŠEK, Oldřich. Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

MATOUŠEK, O. Dítě traumatizované v blízkých vztazích: manuál pro profesionály a rodiny. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1242-3.

NOVÁK, T., CORRADINIOVÁ S., VYPUŠTÁK, R. Kontakt s dětmi po rozvodu: jak nepřijít o dítě. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-910-6.

POUPĚTOVÁ, Š. *Netrapte se po rozvodu*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2046-3

Doporučená literatura

BALLNIK, P. *Otcem i po rozvodu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0150-2.

BERG, I. K. *Posílení rodiny: základy krátké terapie zaměřené na řešení*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0500-5.

DELFOŠ, M. *Pověz mi...: jak vést profesionální rozhovor s dětmi mezi 4 a 12 lety*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1327-7.

NOVÁK, T. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4110-9

ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3181-0

WARSHAK, R., A. *Jak (ne)otrávit děti rozvodem*. V Praze: Triton, 2004. ISBN 80-7254-558-2.

Metodiky

Metodické doporučení MPSV č. 2/2009 k vyhodnocování situace dětí v obtížné sociální situaci

Metodické doporučení MPSV č. 11/2009 při účasti orgánů sociálně právní ochrany dětí u rodičovského styku

Zdroj: www.mpsv.cz/files/clanky/8424/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-11.pdf

NADACE SIRIUS: Manuál služby asistovaný kontakt.

Zdroj: www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/Manual-sluzby-Asistovany-kontakt.pdf

Další zdroje

Klimes, J. Dítě jako oběť manželského konfliktu

Zdroj: http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/dite_obet_konfliktu.htm

Trampotová, O. Dítě jako zbraň

Zdroj: <https://www.rodice-a-deti.cz/dite-jako-zbran>

Struktura úvodního setkání s pečujícím/rezidenčním rodičem při přípravě k asistovanému kontaktu

Cíl	mapování aktuální situace a motivování rezidenčního rodiče k zapojení v asistovaném kontaktu
Rozsah	90 minut, dle potřeby opakovaně až 3×

Struktura setkání:

- Přivítání
- Představení služby

Úvodní informace:

- Podstata a typy asistence | bezpečí pro všechny strany; naplnění práva; odpověď na zájem (PL typy asistovaného kontaktu)
- Východiska: dobrovolně, nařízení soudu
- Důvody neuskutečňování kontaktu (PL obvyklé důvody neuskutečňování kontaktu)

Mapování výchozí situace:

- Potřeby dítěte| PL (PL pozice vnímání, využití instruktážních filmů)
- Potřeby rodiče| PL (vlastní + náhled na potřeby nerezidenčního rodiče)
- Cílový stav| PL a očekávání rezidenčního rodiče
- Co funguje teď?| PL (Terč)
- Obavy a jejich zvládnutí (PL Pat miroir)

Minimální cíl a postupné kroky (PL GROW)

Náhled na přínos nerezidenčního rodiče – klady (ty jsou sdělené druhému rodiči)

Seznámení s riziky a důsledky odpírání kontaktu (PL Chraňte své děti, PL SZR)

Struktura navykacího režimu:

- Fáze adaptačního scénáře (PL struktura AK)
- Role asistenta
- Role rodičů
- Role dítěte
- Pojistky

Pravidla pro rezidenčního rodiče (příloha vzor + specifická pravidla)

Praktická doporučení pro přípravu dítěte na úvodní setkání (PL + individuální podmínky)

Shrnutí

Sjednání termínu pro kontakt s dítětem a společného setkání obou rodičů (je-li to možné – omezení či zákaz kontaktu, urputné odmítání), **zápis**

Struktura úvodního setkání s nerezidenčním/oprávněným rodičem při přípravě k asistovanému kontaktu

Cíl	mapování aktuální situace a motivování nerezidenčního rodiče ke kultivovanému zapojení v přípravě podmínek pro asistovaný kontakt
Rozsah	90 minut, dle potřeby opakovaně až 3×

Struktura setkání:

- Přivítání
- Představení služby

Úvodní informace:

- Podstata a typy asistence | bezpečí pro všechny strany; naplnění práva; odpověď na zájem (PL typy asistovaného kontaktu)
- Východiska: dobrovolně, nařízení soudu
- Zjištění důvodů neuskutečňování kontaktu (PL obvyklé důvody neuskutečňování kontaktu)

Mapování výchozí situace:

- Potřeby dítěte | PL (PL pozice vnímání, využití instruktážních filmů)
- Potřeby rodiče | PL (vlastní + náhled na potřeby rezidenčního rodiče)
- Cílový stav | PL a očekávání nerezidenčního rodiče
- Co funguje teď? | PL
- Obavy a jejich zvládnutí (PL PAT MIROIR)

Minimální cíl a postupné kroky (PL GROW)

Náhled na vlastní přínos a přínos rezidenčního rodiče – klady (ty jsou sdělené druhému rodiči)

Seznámení s riziky a důsledky necitlivého vynucování kontaktu a konfliktního setkání rodičů (PL Chraňte své děti, PL SZR)

Struktura navykacího režimu:

- Fáze adaptačního scénáře (PL struktura AK)
- Role asistenta
- Role rodičů
- Role dítěte
- Pojistky

Pravidla pro nerezidenčního rodiče (příloha vzor + specifická pravidla)

Shrnutí

Sjednání termínu pro společné setkání obou rodičů (je-li to možné – omezení či zákaz kontaktu, urputné odmítání), **zápis**

Struktura úvodního setkání s dítětem při přípravě k asistovanému kontaktu

Cíl	navázání kontaktu s dítětem, seznámení s průběhem AK, dle možností zjištění potřeb
Rozsah	60 minut, dle potřeby opakovaně až 2×

Struktura setkání:

- Přivítání
- Představení služby

Úvodní informace:

- Seznámení s pracovníkem
- Seznámení s prostorem

Mapování výchozí situace:

- Potřeby dítěte | PL – komiksy
- Co funguje teď? | PL
- Obavy a jejich zvládnutí (PL Pat miroir)

Podle vyspělosti dítěte:

- Minimální cíl a postupné kroky (GROW)
- Náhled na přínos rezidenčního a nerezidenčního rodiče (filmy stínohra)
- Seznámení s riziky a důsledky syndromu zavrženého rodiče (PL SZR)

Struktura navykacího režimu

- Fáze adaptačního scénáře
- Role asistenta
- Role rodičů
- Role dítěte
- Pojistky

Pravidla pro dítě (dle vyspělosti)

Shrnutí

Zápis

Struktura společného moderovaného setkání rodičů před realizací asistovaného kontaktu

Cíl	vyjednání pravidel pro realizaci asistovaného kontaktu
Rozsah	90 minut
Pomůcky	flipchart, fixy, případně tabule

Struktura setkání:

- Přivítání
- Představení záměru a důvodu setkání (dobrovolné, nařízené)
- Seznámení s možnostmi poskytovatele (články smlouvy)

Úvodní informace

- Seznámení s organizací setkání a rámcovým průběhem setkání
- Seznámení s pravidly mediace

Orientace na zájem a bezpečí dítěte:

- Shrnutí (odsouhlasených) informací z individuálních setkání
- Sdělení zjištěných kladů obou rodičů z předchozích setkání – důležité pro navození vzájemné akceptace
- Potřeby dítěte | PL (z individuálních setkání technika dvou polí) – důležité pro plnění záměru setkání
- Co funguje teď? | PL (z individuálních setkání technika dvou polí) – důležité pro posílení rodičovských kompetencí a odhad výchozí pozice při asistovaném kontaktu

Orientace na průběh setkání:

- Obavy a jejich zvládnutí (PL Pat miroir) – přerámcování do akčních kroků a pravidel (PL Motivace dle A. Robins)
- Vyjednání individuálních pravidel podle potřeb stran PL (vzor + vlastní doplnění)
- Sepsání dohody o vytvoření bezpečných podmínek pro realizaci asistovaného kontaktu

Smluvní zajištění poskytované služby

- Podepsání smlouvy | informovaný souhlas o poskytování zprávy soudu a OSPOD | videodokumentace
- Sjednání harmonogramu asistovaných setkání:
 - » 4 termíny setkání dopředu, poté dle potřeby další
 - » Místo setkání v 1. termínu

Shrnutí

Zápis

Orientační posuzovací škála adaptačního procesu při asistovaném kontaktu – ZÁZNAMOVÝ ARCH

Jméno dítěte:		Věk dítěte:	
Strany AS	Jméno	Vztah k dítěti	Důvod nekontaktu

Posuzovací škála (1 = nejméně, 5 = nejvíce) slouží k orientačnímu vyhodnocení stavu. Lze použít dva zdroje (subjektivní pohled pracovníka), nebo subjektivní pohled stran.

Přípravná fáze									
Č.	Popis fáze	1	2	3	4	5	datum	pozn.	pracovník
	rozhodnutí info setkání								
	separátní setkání se stranami								
	separátní setkání se stranami								
	separátní setkání s dítětem								
	mediace, moderované setkání								
	dohoda o průběhu AK								
	Smlouva o AK								

A) Mimo uzavřený prostor (monitorování, podpora)									
Č.	Popis fáze	1	2	3	4	5	datum	datum	pozn.
1.	společná procházka (strany + asistent)								

B) Uzavřené prostředí (poradny) – monitorování									
Č.	Popis fáze	1	2	3	4	5	datum	datum	strany
2.	sdílení prostoru (nezávislá koexistence bez očního či verbálního kontaktu)								
3.	oční kontakt								
4.	sdílení činností bez verbální komunikace								
5.	zprostředkovaná jednostranná komunikace (asistent a strany)								
6.	jednoduchá komunikace přes předmět, činnost, hru (společenská konverzace)								
7.	vzájemný dialog dospělých o dítěti (informační rovina)								
8.	vzájemný dialog mezi dospělými a dítětem (sdílení)								
9	společná aktivita a komunikace dítěte s nerezidenčním rodičem								
10.	samostatná aktivita dítěte s nerezidenčním rodičem								
11.	v průběhu setkání krátkodobá epizoda kontakt dítěte s nerezidenčním rodičem bez přítomnosti rezidenčního, přítom za účasti asistenta (10–30 minut)								
12.	pobyt dítěte s nerezidenčním rodičem, pouze s překryvem kontaktu stran (předání, vstupní a závěrečná komunikace cca 15 minut)								

C) Uzavřené prostředí (poradny) – monitorování									
Č.	Popis fáze	1	2	3	4	5	datum	datum	strany
13.	samostatná vycházka dítěte s nerezidenčním rodičem s překryvem za přítomnosti asistenta								
14.	samostatná vycházka s překryvem, přítomnost asistenta pouze u předání dítěte								

D) Krátkodobý samostatný pobyt dítěte s nerezidenčním rodičem v místě bydliště dítěte									
Č.	Popis fáze	1	2	3	4	5	datum	datum	strany
15.	Asistence u předání; setkání stran v místě bydliště dítěte za účasti asistenta, seznámení s přirozeným prostředím dítěte (s překryvem)								
16.	Asistence u předání, samostatný celodenní kontakt dítěte v blízkosti bydliště dítěte, bez noclehu								

E) Krátkodobý samostatný pobyt dítěte s nerezidenčním rodičem v místě bydliště nerezidenčního rodiče									
Č.	Popis fáze	1	2	3	4	5	datum	datum	strany
17.	Asistované předání; setkání stran (překryv) a pobyt v místě bydliště nerezidenčního rodiče, bez noclehu								
18.	Asistované předání; jednodenní pobyt dítěte u nerezidenčního rodiče s jedním noclehem								
19.	Asistované předání; víkendový pobyt dítěte u nerezidenčního rodiče								

F) Dlouhodobý samostatný pobyt dítěte s nerezidenčním rodičem v místě bydliště nerezidenčního rodiče nebo na rekreaci									
Č.	Popis fáze	1	2	3	4	5	datum	datum	strany
20.	Vícedenní pobyt dítěte u nerezidenčního rodiče (prázdniny aj.) + informování o průběhu								

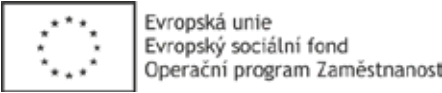
G) Kontakt bez asistence									
Č.	Popis fáze	1	2	3	4	5	datum	datum	strany
21.	Informace o průběhu kontaktu (4 setkání)								

Asistent A1; B1–B10 – aktivní zapojení asistenta | program, hry, techniky, komunikace

B11 – C13 – asistence monitorování, kontakt

C14 – E19 – asistence monitorování, předání

F20–G21 – bez asistence, pouze poskytnutí informace od rodičů

POKYNY PRO PRÁCI S KOMIKSY

Příběhy slouží k tomu, aby děti bezpečnou formou porozuměly životním situacím, zorientovaly se a dovolily si prožívat své emoce. Pro práci s dětmi jsme připravili tři sady komiksů.

Každý komiks je připraven tak, aby mohl jak v obrazové formě, tak v textové nabídnout dětem motivační příběhy týkající se porozvodové situace v rodině se záměrem představit dětem mediaci a asistenci při kontaktu jako formu pomoci rodině v krizi.

Cílem je poskytnout dítěti bezpečný způsob a prostor pro sdílení, pro pojmenování vlastních pocitů a pro porozumění vlastní zkušenosti.

Při používání těchto komiksů je vhodné mít na paměti, že děti se mohou snažit své skutečné emoce potlačovat, překrývat. Děti potřebují vnímat dostatečné emoční bezpečí, které představuje osoba pracovníka, prostor, přítomnost dalších osob, životní situace, momentální rozpoložení, dosavadní zkušenosti, mimo jiné i očekávání (vlastní, rodičů i zúčastněných stran), případně pocit odpovědnosti za dění v rodině. S ohledem na aktuální stav je pak vhodné věnovat se pouze představovaným příběhům bez potřeby aplikace na jejich vlastní situaci.

Na druhou stranu, pokud dovolí, pak je možné tyto publikace využívat při komunikaci s dětmi a prostřednictvím vhodných otázek mapovat jejich prožívání, jejich náhled či názor, případně dešifrovat jejich obavy.

Tři sady komiksů jsme zvolili s ohledem na různé věkové skupiny, na vývojovou fázi i vyjadřovací prostředky.

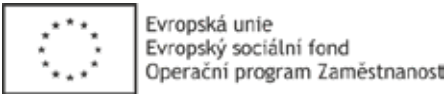
- 1) Pro nejmladší děti (2–7 let) je vhodný komiks **O veveříčce Divošce**
- 2) Pro děti od 6 do 12 let jsme připravili komiks **Eliška a Fred**
- 3) Pro děti přibližně od 10 do 15 let jsme připravili komiks **Vojtův ukradený sen**

Příručky jsou určeny pracovníkům OSPOD, pracovníkům poskytujícím služby pro rodiny s dětmi, psychologům, sociálním pracovníkům, pedagogům, soudcům a v neposlední řadě i rodičům.

Komiksy jsou určeny pro kontakt a práci s dětmi, pro přípravu dítěte, kdy je indikován asistovaný kontakt, ale také jako podporu při participaci dítěte v řešení rodinné situace, s mírnou úpravou lze využít případně při kontaktu dítěte žijícího v pěstounské péči s biologickou rodinou.

Zkušený kompetentní odborník může z práce s příběhem vytěžit víc právě tím, že součástí příběhu je práce s emotikony. Dítě tak může zpřístupnit své prožívání v kontextu vlastní životní situace. Vždy je však vhodné nabízenou interpretaci ověřit více metodami.

Příběhy uvedené v těchto komiksech jsou inspirované skutečnými příběhy. Pokusili jsme se postavy anonymizovat tak, aby nemohlo dojít k jejich identifikaci.

O veveričce Divošce

Příběh je vyprávěn s ohledem na bezpečí, které vyvolává personifikace zvířátek. Ty hravou formou vtahují děti do příběhu, který může korespondovat s jejich vlastním příběhem. V kontextu životní situace je cílem této příručky spoluvytvářet bezpečný prostor pro ventilaci vlastního prožívání a nasměrování dítěte k důvěře v optimální řešení. Děti předškolního věku velmi citlivě vnímají atmosféru, a byť v nejtěplejším věku jim chybí pojmový aparát pro přiléhavé označení, dávají najevo své prožívání skrze chování, nezřídka zapojují celé tělo (dupání, bouchání, skákání aj.). V předškolním věku jsou pozorné a motivuje je ocenění od vztažných osob – autorit.

Příručku lze využít jako sešit, kdy text a obrázky na sebe navazují, nebo použít jenom obrázkovou předlohu jako obrázkové karty a dětem volným vyprávěním obohatit komiks podle uvedeného textu. V neposlední řadě lze využít textovou část pro čtení příběhu.

Prožívání emocí chceme podpořit prací s emotikony. Jsou umístěny na každé straně komiksu. Použijte je v situaci, kdy chcete probudit a povzbudit dítě v prožívání emocí, v jejich pojmenování, případně podpořit jejich autentické vyjádření. Lze je zařadit do příběhu, vztahovat je ke znázorněné situaci – ať se týká hrdinů příběhu nebo dítěte samotného. Před čtením a používáním emotikonů doporučujeme u každého znaku uvedenou emoci vyjádřit na vlastním těle – mimikou, grimasou nebo i postojem těla (doporučujeme zapojit i dospělé, pokud jsou přítomni).

- 1. radost
- 2. nejistota
- 3. strach | překvapení – údiv
- 4. smutek
- 5. hněv, vztek

Projděte si emotikony a přímo s dítětem si ukažte, jak se která emoce vyjádří pomocí mimiky. (Ukaž, když jsi smutný, veselý, nazlobený, když se bojíš, nebo když nevíš....). V příběhu může dítě ukazovat na znázorněné emotikony/ vybrat např. 2 emoce nebo vybrané doprovodit i vlastní mimikou, případně posturologií - pozicí těla.

Nechejte dítě povídat příběh podle obrázků. Pomáhejte mu vhodnými otázkami. Co vidíš? Co se ti líbí? Co se ti nelíbí? Jak se tváří veverka?

Záměrem je dítě vybavit odvahou k prezentnímu prožívání, pojmenování pocitů, případně ke kultivaci vyjadřovaných emocí bez obav, že by svým prožíváním někomu z blízkých ublížilo. Pak je vhodné pracovat např. na kultivaci projevu emocí, v případech, kdy se vztek projevuje např. rozbíjením hraček nebo kousáním sourozence. Pak je vhodné s dětmi pracovat na pojmenování emocí, zrcadlení emocí (popisnou formou), porozumění souvislostem (co spouští tuto emoci), co je ohroženo (cíle, přání, potřeba, touha), ke komu se tato emoce vztahuje (objekt). Poté společně hledat, jakou neohrožující formou lze vyjádřit – bez ublížení sobě, druhým či věcem.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Akademický ústav Karviná
www.akademickyustavkarvina.cz

Komiks byl vytvořen v rámci projektu Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821
Autor textu: Mgr. Milana Hrubáková | Ilustrace: Marka Mazzaronová

Děti jsou lidská mláďátka. Tak jako třeba koťátko, štěnětko, hříbátko nebo třeba kuřátko. Zrovna takové mláďátko je děťátko. A každé mláďátko potřebuje, aby se o něj někdo postaral. Nejlépe ten, ke komu patří a kdo ho má rád. A pak se mláďátkům dobře daří. Rostou, skotačí a někdy třeba i trochu zlobí. Když si mláďátka přestanou hrát nebo mít radost, dospělí by měli vědět, že se něco děje. A příběh, který teď otvíráme, je právě o jednom takovém mláďátku. Určitě si ho brzy oblíbíš. Tak začneme?

Když paní srnka poslouchala, jaké myšlenky malou Divošku napadají, sklonila se k ní a chvíli se na ni tiše dívala. Zhlédla v jejích malých očích nejen smutek, ale i novou jiskřičku. Jako by se odněkud vynořila malinká, drobounká radost. Veverička se pousmála na paní srnku a dokonce v jednom okamžiku doširoka otevřela svá šibalská očka. Ale jen na chvíli, protože hned na to se jí v hlavě znovu objevily ty černé a šedé strachy, které tak dobře znala.

Paní srnka si vyslechla paní veverku i veveričku Divošku. Ptala se, dívala se, byla tiše a přemýšlela. Dozvěděla se totiž, že táta veverčák byl s malou veveričkou moc rád. A ona s ním také. Prý čas od času spolu skákali po stromech, pokřikovali na sebe a dělali legraci. I veverička Divoška si to moc dobře pamatovala. A pak také, že než táta veverčák odešel, smutně se na veveričku Divošku podíval, a jenom pohledem se s ní rozloučil. Maminka veverka tehdy chvíli křičela, chvíli plakala. A pak už nic. Táta veverčák se pak dloooooouho neobjevil.

Poprvé byla trochu ostýchavá (teda jen chvíli), ale když viděla, že i maminka veverka se usmívá a že táta na ni volá tím známým pokřikem: „Divoško, ty můj utíkáčku“, věděla, že se něco změnilo. Tak vždycky totiž začínaly jejich hry. Táta veverčák předstíral, že veveričku Divošku nemůže najít. Hledal ji a ona na něho hodila šišku ze stromu. Táta veverčák se zašklebil a zavolal: „Divoško, ty můj utíkáčku, že tě chytím!“ A začala skákaná po stromech, až ji táta veverčák dohonil. A smáli se a smáli. To byla ta radost, která se od nich odstěhovala. Že by se vrátila?

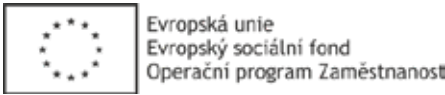

Veverička ví, jaké to je smát se, skákat po stromech, utíkat mamince veverce, anebo pokukovat z výšky stromu po táťovi veverčákovi. Ale už dlouho se nesmála. Jako by zapomněla, jako by se bála smát. Máma veverka si dělala starosti. Co se to jen s naší veveričkou stalo? Proč už to není Divoška jako dřív? Navštívila paní srnku, za kterou v tom lese chodilo mnoho dalších zvířátek pro radu. A tam se veverička Divoška rozpovídala.

Maminka veverka mlčela. Mračila se. Vzpomínala. Maminka se na tátu veverčáka zlobila. Říkala, že na ně vůbec nemyslel. Oříšky si většinou nechal pro sebe, domů přinesl jenom zbyteček. Kdysi dávno to u nich doma bylo hezké, ale pak už ne. Táta veverčák už asi maminku veverku neměl rád. A to jí bylo líto. To jí boležlo. To jí i zlobilo. Nechtěla se s ním setkat, protože ji zklamal. A když se náhodou objevil blízko jejich domečku, rychle Divošku schovala, prý zhlédla kunu a ta by jí mohla ublížit.

Pak se paní srnka setkala s maminkou veverkou i s tátou veverčákem. Oba měli veveričku Divošku moc rádi. Oba chtěli, aby znovu byla tou Divoškou, jak ji znali nejen oni, ale i celý les. Potřebovali paní srnku k tomu, aby jim pomohla vrátit radost jejich malé veveričce. Domluvili se, že se všichni spolu setkají. Máma veverička, táta veverčák, veverička Divoška a s nimi i paní srnka. Když s tím seznámili veveričku Divošku, ta nevěřila vlastním ouškám. Trošku se těšila, trošku obávala.

Pak si spolu paní srnka, táta veverčák a maminka veverka na chvíli sedli. Veverička poskakovala okolo. Tu zatahala tátu veverčáka za štetičky na jeho ouškách, tu maminku zatahala za huňatý ocásek. Už to byla zase zkrátka veverička Divoška. Domluvili se, že se takto ještě několikrát potkají. Že veverička Divoška zase najde radost, i když už nebudou bydlet všichni v jednom domečku. Když bude vědět, že máma veverka i táta veverčák ji oba mají rádi a že ona může mít také ráda oba dva.

Eliška a Fred

Komiks Eliška a Fred představuje vnitřní zápasy dítěte, které má oba rodiče rádo. nechce stranit jednomu nebo druhému. Cítí svoji bezmoc a přivítá vnější pomoc, ať už ze strany vrstevníků, domácího mazlíčka nebo pomoc jiné dospělé osoby.

Námět tohoto komiksu vychází z předpokladu, že děti v mladším a středním školním věku začínají mít svá tajemství, začínají vyhledávat spojence mimo rodinu.

V rozvodových situacích se setkáváme až příliš často se snahou dětí tohoto věku rodiče zachraňovat. Jejich vědomí ztráty je už reálné, objevují se výrazné pocity viny. V soukromí nezřídka provádí analýzu svého vlastního chování a urputně se snaží najít příčinu rozpadu rodiny a nespokojenosti rodičů. Mají tendenci opustit svoji roli závislého dítěte a být partnerem rodiči, který zažívá obtížnou životní situaci. Dokonce se velmi snaží své prožívání potlačovat a předstírají spíše nápadnou radost, snaživost, utíkají do světa snů nebo naopak vykazují známky neklidu, roztěkanosti, případně demonstují bezmoc a nabízí tak rodiči důležitý životní obsah a námět, aby ho chránily před negativními náladami či situacemi.

V tomto věku děti často rezignují na kontakt s dosud blízkým rodičem, jen aby svoji náklonnosti neublížily, nezranily či neztratily zbývajícího rodiče. Objevují se i smyšlené konstrukty, které přednáší každému rodiči tak, aby sdělení vyhovovalo jejich pojetí situace. Právě z podobných sdělení děti vychází mnoho nesrovnalostí, výčitek a obvinění z programování proti druhému z rodičů.

Příručku lze využít jako sešit, kdy text a obrázky na sebe navazují, nebo použít jenom obrázkovou předlohu jako obrázkové karty a dětem volným vyprávěním obohatit komiks podle uvedeného textu. V neposlední řadě lze využít textovou část pro čtení příběhu.

Nabízíme baterii otázek, které lze při práci s komiksem využít:

Co znamená mít za kamaráda třeba psa Freda? Máš nějakého domácího mazlíčka?

K čemu jsou dobří plyšáci? Máš nějakého svého? Jak dlouho ho máš? Už ti někdy scházel a zrovna by bylo fajn, kdybys ho měla s sebou? V jaké situaci?

Máš nějakého kamaráda nebo kamarádku, se kterým si popovídáš o něčem, co třeba nechceš říct rodičům? Co je na tom jiné, když to řekneš kamarádovi a ne rodičům?

Na co nejraději vzpomínáš z doby, kdy jste byli ještě všichni spolu? Co se ti nejvíc líbilo? Schází ti to? Co teď děláte jinak? Co nechceš, aby se opakovalo?

Co bys jako kouzelník změnil/a? Co bys k tomu potřeboval/a? Podle čeho bys poznal, že tvoje kouzlo funguje?

Co bys přála sobě? Co mámě? Co tátovi? Co z toho mohou, můžeš zvládnout ty? Co druzí? Co by se muselo stát, aby táta s mámou zase spolu v klidu mluvili?

Co jim můžeš říct ty o sobě? O svých přáních? Už jsi jim to řekl/a? Pokud ano, jak reagovali? Pokud ne, co ti brání?

Vytvořeno v rámci projektu Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821

Komiks byl vytvořen v rámci projektu Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821. Autor textu: Mgr. Milana Mělníková | Ilustrace: Marka Mělníková

Nechej se pozvat do příběhu Elišky. Takové normální holčičky, kterých po světě běhá tisíce. Teď však prožívá chvíle, kdy jí není moc dobře. Potřebuje vědět, že na své trápení není sama. Čti dál, její příběh už na tebe čeká...

Eliška si na novou situaci zvyká. I když se navenek tváří, že je všechno v pohodě, potají si utírá slzičky. Nechce ani mámě ani tátovi přidávat starosti. Hodně se toho změnilo. V koupelně už není tátův kartáček na zuby. Ani na chodbě nejsou jeho přezůvky. A s mámou o něm raději nemluví.

Eliška raději pořád něco dělá, protože když je chvíle v klidu, už jí hlavou běží jedna otázka za druhou: „Co když se táta už nevrátí? Proč by se nevrátil? A kdy se vrátí? Má mě ještě rád, když bydlím u mámy? A co máma, má mě ráda, když všichni říkají, jako bych tátovi z oka vypadla?“

Minule však setkání probíhalo trochu jinak. Kromě rodičů, Freda a Elišky tam byla i jedna cizí paní. Máma si s ní povídala, pak se ta paní zase chvíli bavila s tátou. Chodili všichni spolu po parku, občas na Elišku zavolali, a ona je stále po očku sledovala. Byla ráda, že tentokrát se setkání obešlo bez hádek.

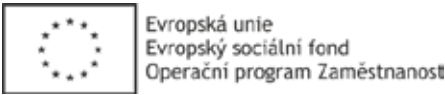

Eliška, stejně jako spousta dalších dětí prožívá rozvod svých rodičů. Už dřív vnímala, že se něco děje, moc tomu nerozuměla. A měla obavy, jak to bude mezi jejími rodiči dál. A i když to nechtěla, máma s tátou se rozešli. Nebydlí spolu. A prý se už nemají rádi.

V takových těžkých chvílích mají i velcí, děti i dospělí, hledají někoho, kdo by s nimi byl. Jen tak, aby na to trápení nebyli sami. Doma u maminky je takovým tichým společníkem Elišky plyšák Bobo. Kolik on už toho od Elišky slyšel! Kolikrát měl kožíšek promáčený od jejích slziček.

Táta bydlí v jiném městě. Když jezdí pro Elišku, bere s sebou Freda – jejího nejlepšího psiho kamaráda. A je ráda, že vezme Freda a skotačí spolu, protože pak neslyší, jak se táta s mámou hádají a jak jsou na sebe oškliví. Nelíbí se jí to, ale neví, jak rodičům pomoci.

Takto se setkali ještě několikrát, v parku nebo i jinde a nakonec už tu paní nepotřebovali. Rodiče si předali Elišku, něco si krátce povídali a pak se v klidu rozloučili. A jednou dokonce Eliška mohla přinést i svůj obraz, který malovala s mámou. Eliška si oddechla, protože ví, že zas bude dobře.

Vojtův ukradený sen

Komiks představuje příběh chlapce, který se nachází ve velmi citlivém období vývoje. Začíná opouštět dětinskou představu o všemocných bezchybných rodičích a dostává se ke kritické zkoumání jejich pravdivosti. Kromě toho nastupuje i schematické a černobílé vidění světa s prosazováním vlastní spravedlnosti, ultimativních soudů a ochrany soukromé ideje řádu světa. Citová rozkolísanost spojená s dospíváním, se zvýšenou nejistotou ve vztahu vůči sobě, vrstevníkům i vůči dospělým, obavy z dětinských projevů nabízí kompenzační strategie, které mají dítě v tomto věku ochránit před ztrátou vlastní a snad i pomyslné stability. Někdy až nepochopitelně představují cynické postoje, kruté závěry. Při zohlednění charakteristik této vývojové etapy je potřeba nabídnout dětem spíše partnerský chápající přístup, dovolit ventilovat emoce (pokud jsou hrubé či vulgární, pak raději v chráněném prostředí bez přítomnosti dotyčných osob - rodičů). Poté je vhodné dešifrovat, co neslo tuto emoci, případně co tato emoce nesla a jak by znělo skutečné poselství, skryté pod prezentovanou emoci.

Komiksová příručka má za cíl nabídnout zrcadlo prožívání dospívajících. Pojmenovat výhrady, dešifrovat i únikové strategie, zrcadlit zkratkovitá řešení, ke kterým se dospívající uchylují. Nejde jen o pozornost zaměřenou na sebe, ale v mnoha případech i předčasné probuzení odpovědnosti za opuštěného rodiče. Děti samy v tomto věku nabízí jakési náhradní partnerství, spoluúčast na rozhodování, dokonce iniciativně řeší situace, které patří do kompetence rodičů.

Při citlivém, ale přesto stabilním a vyrovnaném přístupu jsou dospívající schopni nahlédnout na destruktivní formu vyrovnávání se s obtížnou životní situací rozpadu rodiny. Komiks, tím, že vychází ze skutečného příběhu vrstevníka žijícího v současné době, je prostředkem pro vytvoření bezpečného prostoru pro sdílení, aplikaci sdílení, a nabízení alternativních řešení. Vede i k uvědomění vlastní zodpovědnosti, ale i hranic svého vlivu a působnosti. Vybízí také k participaci na řešení nevyhovující rodinné situace přiměřeným způsobem.

K práci s komiksem nabízíme baterii otázek. Je důležité vysledovat, zda je dítě připravené mluvit o sobě, nebo zda chce jen komentovat komiksový příběh. Obojí je v pořádku a není vhodné na ně naléhat.

Rozumíš Vojtovi, proč se choval, jak se choval? Co tím sledoval? Co bylo jeho cílem? Co v tu dobu nejvíc potřeboval a proč? Kdo byl schopný mu to zajistit?

Jak myslíš, že to působilo na mámu? Na jeho sestru? Na jeho spolužáky? Na jejich sousedy? Na jeho otce? Co mohl Vojta dělat jinak? Kdy? Co by k tomu potřeboval? Co mu bránilo? Jak byl na tom Vojta se svými city, s prožíváním? Podle čeho okolí mohlo poznat, že mu není OK?

Myslíš, že Vojta o kontakt s tátou stál? Pokud ano, podle čeho to měli poznat? A jak mu v tom pomoci? Pokud ne, co jiného potřeboval? K čemu mu to prospělo?

Kdyby byl Vojta už velký, co myslíš, že by tátovi řekl? Proč si myslíš, že byl jejich dům pro něj tak významný? Máš ty nějaký sen? Kdo o něm ví? Kdo tě v něm podporuje? Nebo brání ti někdo ho uskutečnit? Nakolik je tento příběh podobný s tvým? Co bys poradil tátovi, mámě, sestře, Vojtovi?

Vytvořeno v rámci projektu Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821

Komiks byl vytvořen v rámci projektu Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821. Autor textu: Mgr. Milana Mělníková, ilustrace: Marka Mělníková

Vojta, to je kluk, jakého jste možná ještě nepotkali. Přestože chodí teprve do šesté třídy, umí něco, co mnoho jeho vrstevníků neumí.

Napadá tě, co by to mohlo být? Tak schválně, hádej!

Představ si, že vymýšlí, jak postavit dům.

Architekt a projektant, dokonce stavitel v jedné osobě.

Zná, co bude potřebovat taťka. Ví, co se líbí mamce a sěgře. Moc dobře ví, co chce on.

Vysnil si svůj sen... a někdo mu ho ukradl.

Už tě někdy někdo zklamal tak, že mu to nemůžeš odpustit?

Už tě někdy někdo našel tak, že sis řekl – už ho nikdy nechci vidět?

Anebo už ti někdo ukradl tvůj sen a víš, že už to nikdy nebude jak dřív?

To je zrada.

To je zklamání.

Přesně to se stalo Vojtovi.

Co myslíš, že Vojta udělal?

S mamkou odešli z jejich milovaného, vysněného a vymazleného domu. Teď bydlí v sousedním městě, dívá se do oken protějšího paneláku a mlčí.

Vojtovi se zhroutil svět.

Ukradli mu jeho sen. A nejen jemu.

Mamka chvíli brečí, křičí, chvíli nadává, pak zase vzdychá.

A Vojta neví, jestli ji má utěšovat nebo nadávat s ní.

Neví, jestli ještě někdy bude chtít taťku vidět, potkat se s ním, být s ním.

Už ho nebaví pořád někam chodit, pořád vysvětlovat, co se stalo a proč k němu nechce jít.

Jenže jeho táta se nevzdává.

Sem tam Vojtovi volá, i když on mu telefon nezvedne. Občas Vojtovi napíše esemesku, přestože ji Vojta ani nečte.

Každý pátek pro něj přijede, protože by měl k němu jet.

Vojta tomu nerozumí: „Proč to děláš??? Jak dlouho to vydrží? Že bych mu fakt za to stál?“

Vojta tátu chce i nechce.

Tuší, že sám to nedá. Že potřebuje někoho, kdo mu pomůže.

Společně postavili vysněný dům a Vojta skutečně hodně pomáhal.

Pak se nastěhovali, upravovali zahradu, pracovali a Vojta si ani nevšiml, že rodiče spolu mluví mň a mň.

Tatka byl častěji na čekané a mamka se vracela z práce čím dál později.

Vojta pořád vymýšlel, co kde ještě dodělat, radil se s taťkou...

Až jednou uviděl, co vidět neměl.

„Nééééé, to nééééé!“

Má potřebu se taťkovi pomstít. Za sebe i za mamku.

Za jeden velký ukradený sen.

I když se mu taťka snažil vysvětlit, že pro něho tady vždycky bude, Vojta si myslí své.

„Nech mě být, nestarej se o mě! Když jsi nás vyměnil, tak jdi pryč! Já tě nepotřebuju! Já tě nechci!“

Navenek hrubý, vevnitř zraněný, rozervaný a zklamáný.

Nechce mamce ublížit, před ní dělá hrdinu.

Když už o taťkovi mluví, tak s pohrdáním: „Podívej se, pitomeček už přijel, zase na mě čeká!“

Cítí povinnost ji ochránit, když taťka zklamal.

Co na tom, že je mu teprve dvanáct. Teď je to na něm!

Nezatěžuje ji tím, co prožívá.

Vzteky se mísí se smutkem, odmítnutí s báječnými vzpomínkami na to, co s taťkou zažil.

A že toho bylo! Měl by k němu jít?

Už víš, co to je mít svůj sen? Snít o tom, že se ti něco splní?

Snít dlouho, tak dlouho, že splnění tvého snu je už už na dosah a najednou...

...křáaaach...

všechno je pryč???

Pokud to znáš, pak jsi asi Vojtovi dobře rozuměl.

Možná chápeš jeho obavy, jeho strach ze setkání, ale i zakrývanou touhu, aby to s tátou bylo jako dřív.

A to je Vojtův sen, který si už nechce nechat ukrást.

Otázky – monitorování průběhu kontaktu

Adresát/příjemce zprávy

Vaše č. j.:
Spisová zn.: OM

Strany:

Nezletilá:
Otec:
Matka:

Předmět monitorování:

A) lze využít záznamový arch v příloze, zejména body B2–B11

B) odpovědi na následující otázky:

- Jak probíhal kontakt mezi nerezidenčním rodičem a dítětem? (pozice, gesta, komunikace)
- Jak probíhal kontakt mezi rodiči? Jak probíhala komunikace mezi rodiči?
- Jak respektovali rodiče pokyny asistenta?
- Mají rodiče snahu omezit projevy, které narušují vztah dítěte k oběma rodičům?
- Bylo při jednání patrné, že by některý z rodičů projevoval negativní postoj ke styku dítěte s druhým rodičem?
- Kdo vedl program setkání?
- Byl přítomen rezidenční rodič? Pokud ne, jak probíhalo odloučení? Jak reagovalo dítě?
- Předávají si rodiče základní věci pro dítě?
- Sdělují si rodiče podstatné informace o nezletilých dětech?
- Uznávají se rodiče navzájem ve svých rodičovských rolích?
- Jsou schopni se rodiče již dohodnout na otázkách kolem předávání dítěte?
- Sdělují si rodiče vzájemně podstatné informace o dítěti?
- Kolik proběhlo setkání a zda měli oba rodiče snahu se dohodnout? Bude probíhat další setkávání?
- Zda mají rodiče vyřešený a zpracovaný partnerský rozchod nebo tento stále zasahuje do jejich rodičovských rolí?
- Pokud se kontakt nerealizoval, z jakých důvodů a na čí straně?
- Zda se rodiče případně dohodli na jiné zatímní úpravě kontaktu otce s nezletilými dětmi?

Záznam o předání dítěte při asistovaném předávání

Na základě rozhodnutí soudu je upraven kontakt

otce
s nezletilým

Rodiče se dohodli na termínech a rozsahu kontaktu. Matka i nadále trvá na asistenci při předávání, aby se předešlo nežádoucímu chování ze strany obou rodičů.

Datum:

Stav dítěte při převzetí (popíše otec):

.....
.....

Poznámka:

Stav dítěte při předání (popíše matka):

.....
.....

Poznámka:

Podpis rodičů:

Popis průběhu předání ze strany asistence:

.....
.....

Důležité informace:

.....
.....

V dne

Pověřená osoba k asistenci (podpis):

ADAPTAČNÍ SCÉNÁŘ

1. fáze: Příprava stran

- individuální setkání s rodiči
- individuální setkání s dítětem
- společné moderované setkání rodičů

➤ Dohoda stran o podmínkách

➤ Smlouva o poskytování asistence u kontaktu

2. fáze: Setkání v neutrálním prostředí

3. fáze: Setkání u poskytovatele

4. fáze: Setkání s krátkodobým odloučením

5. fáze: Asistované předání a jednodenní kontakt

6. fáze: Asistované předání a pobyt s noclehem

7. fáze: Asistované předání a vícedenní pobyt

8. fáze: Kontakt bez asistence – podání zprávy

9. fáze: Samostatný režim bez asistence

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vytvořeno v rámci projektu *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci*, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821

Copyright © 2018 Akademický ústav Karviná, z.ú.

PODPOROVANÉ SETKÁVÁNÍ aneb kontakt s asistencí

Dítě má právo na kontakt s oběma rodiči.

Každý rodič má právo na kontakt se svým dítětem.

Každý rodič má právo podílet se na výchově svého dítěte.

Principem asistence při setkání je naplnění zájmu, práva a bezpečí.

Příprava k asistovanému kontaktu spočívá

- v porozumění potřebám jednotlivých stran
- ve vyjednání podmínek pro bezpečný kontakt
- ve stanovení pravidel při asistovaném kontaktu
- v seznámení se s možnostmi a fázemi navýkacího režimu
- v seznámení se s asistentem
- ve vytvoření bezpečných podmínek pro setkání

Asistence může být u předání dítěte nebo u setkání s rodičem dle předem sjednaných podmínek služby

KONTAKT:

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vytvořeno v rámci projektu *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci*, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821

Copyright © 2018 Akademický ústav Karviná, z.ú.

Víte, že...

Rodič, který má dítě v péči, je POVINEN:

- dítě na kontakt s druhým rodičem řádně **PŘIPRAVIT**
- kontakt dítěte s druhým rodičem řádně **UMOŽNIT**
- při výkonu práva osobního kontaktu s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem **SPOLUPRACOVAT**

Dle § 888 občanského zákoníku

Vytvořeno v rámci projektu *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci*, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821
Copyright © 2018 Akademický ústav Karviná, z.ú.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Mami, patříme k sobě - napořád!

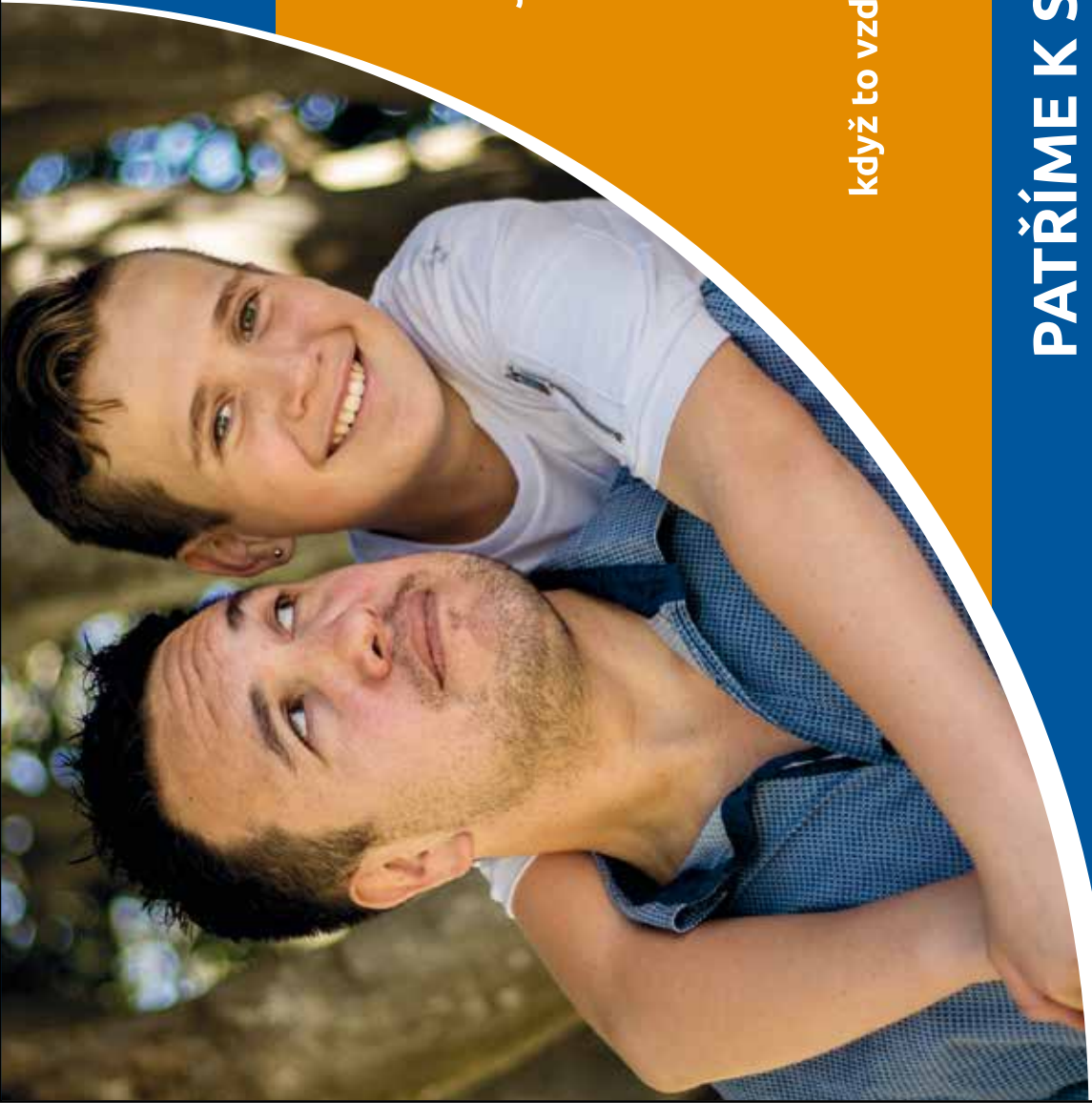
Jsme spolu od samého začátku.
Věděla jsi o mně jako první,
přivedla jsi mne na svět
a přivítala tím nejkrásnějším,
co mne v životě mohlo potkat:
láskou, která nikdy nekončí.

Díky tobě a tátovi jsem tady!
Ty i táta ke mně patříte,
ať se děje, co se děje.
Jste moji a já vaše...

TEĎ A NAPOŘÁD

Vytvořeno v rámci projektu *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci*, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821
Text: Mgr. Milena Mikulková • Copyright © 2018 Akademický ústav Karviná, z.ú.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Táto, patříme k sobě - nápořád!

Nechci na tebe zapomenout
a prosím,
ani ty na mne nezapomeň.

Je pro mne těžké, když na tebe čekám
a nevyjde ti to.

Ještě těžší pro mě je,
když na tebe mohu vzpomínat
jen potají.

A nejtěžší je,
když to vzdáš, když se neozveš, když zmizíš...

Protože, přece...

PATŘÍME K SOBĚ - NAPOŘÁD!

 Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vytvořeno v rámci projektu *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci*, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821
Text: Mgr. Milena Mikulková • Copyright © 2018 Akademický ústav Karviná, z.ú.

Víte, že...

Emoční bezpečí

- je stav, kdy dítě má oběma rodiči **dovolen kladný vztah k nim oběma**
- **projeví se v bezstarostném prožívání a dětství**, kdy dítě je odpovědné pouze za záležitosti, které mu náleží
- projeví se i tím, že dítě **nemusí vytvářet koalici s jedním z rodičů** a druhého upozadovat
- **osvobozuje dítě od ostražitosti**, co komu může říct co ne o vztahu a kontaktu s druhým rodičem
- **zbavuje ho strachu**, že svým kladným vztahem k druhému rodiči ublíží
- umožňuje mu **prožívat dětství v celistvosti**, kam patří táta i máma (i když už nežijí spolu)
- je významně ovlivněno tím, že se **rodiče vzájemně informují** a nepřenesí tuto odpovědnost na dítě
- spočívá v tom, že **rodiče jsou schopni se o podstatných záležitostech** týkajících se dítěte **DOMLUVIT**

Emoční bezpečí vytváří rodiče svými zralými postoji.

Je výsledkem zvládnutí rozchodu, rozvodu a orientací na potřeby dítěte.

 Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vytvořeno v rámci projektu *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci*, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821
Copyright © 2018 Akademický ústav Karviná, z.ú.

Víte, že...

Rodiče svému dítěti ubližují, tím že

- projevují nenávisť k druhému rodiči, bývalému partnerovi?
- při předávání ho vystavují řešení konfliktu mezi rodiči?
- jej odmítají předat druhému rodiči?
- zakazují poskytování informací druhému rodiči v prostředí, kam dítě dochází (škola, škola, kroužky, lékař aj.)?
- ignorují druhého rodiče a vymazávají ho ze světa dítěte?
- nepřizpůsobují jeho program režimu předávání a pobytu u druhého rodiče?
- ho zatěžují nevhodným rozchodem?
- mu vyčítají podobnost (negativní) s druhým rodičem?
- mu nedovolí mít kladný vztah k druhému rodiči?
- odmítají propojovat oba světy rodičů přenášením věcí, hraček, zážitků?
- znevažují, odmítají a zavrhuji prarodiče a příbuzné z druhé strany?

Víte, že se takové chování dá považovat za týrání? Děláte to svým dětem také? Proč?

 Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vytvořeno v rámci projektu *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci*, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821
Copyright © 2018 Akademický ústav Karviná, z.ú.

Chraňte své děti...

- před vašimi projevy vzájemné nesnášenlivosti a zátěže
- před rolí poslíčka a prostředníka
- před zatěžující volbou narušující jeho vztah k vás oběma
- před vašimi vzájemnými výčitkami, kdo za co může
- před ztrátou domova
- před zapomenutím na své kořeny
- před ztrátou důvěry ve vás
- před ztrátou naděje, že ještě někdy bude dobře

 Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vytvořeno v rámci projektu *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci*, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821
Copyright © 2018 Akademický ústav Karviná, z.ú.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vytvořeno v rámci projektu Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci,
reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821

Vydal: Akademický ústav Karviná, z.ú.

Akademický
ústav Karviná

IČ: 62331485

Mírová 1434/27, 735 06 Karviná – Nové Město

www.akademickyustav.cz

Rok vydání: 2019

Autorka: Mgr. Milena Mikulková

Garant: doc. PhDr. Oldřich Matoušek, CSc.

Jazyková korektura: Zdeněk Švehla

Grafická úprava a sazba: Bc. Lenka Havrlantová

Copyright © 2019 Akademický ústav Karviná, z.ú.

Všechna práva vyhrazena.